

TOVERBERG

32

J A A R G A N G 9 / 1 L E N T E 2 0 1 4

HET BELEEFDE GENOT
CULTURELE EN LITERAIRE KRING

HBG
HBC

HET BELEEFDE GENOT
HET BELEEFDE GENOT
VZW

"Ieder mens die genoeg scheidt in het voltooiën van zijn taak is een kunstenaar; welke ook die taak is en hoe nederig ze ook is, hij brengt een kunstwerk tot stand. De toetssteen is het beleefde genot, het plezier, de perfectie: het overtuigend resultaat!"

Henry Van de Velde

Doornlaan 8, 8210 Zedelgem

0498/73.58.73

hetbeleefdegenot@scarlet.be

BTW BE 0893.747.805

Rek. BE71 0014 8517 3969

www.hetbeleefdegenot.be

Colofon

Redactie : Roland Ranson, Bart Mađou

Werkten ook mee: , Staf de Wilde,
Hans Vanhulle, Stefaan Huysentruyt,
Els Vermeir, Johan Debruyne, Rietje
Van Haecke, Els Durnez

Kaft: Rika Van Dycke

Vormgeving: Bart Mađou

Foto's: Marie-Claire Devos, Bart Mađou

Toverberg verschijnt 4x per jaar, bij het begin van elk jaargetijdje. Een abonnement nemen kan door lid te worden van Het Beleefde Genot v.z.w.

Afzonderlijke nummers: 5 €

De auteurs zijn verantwoordelijk voor hun bijdragen.

Kopiëren of citeren is toegelaten, mits bronvermelding.

Inhoudsopgave

Woord vooraf	3
Ginterview: Brigitte Vrielynck	5
Book on the hill	23
Gedicht	38
De eerste zin	39
De verjaardag	41
Elsenspingsels	43
Verwilderd	45
Waarheid & Herinnering	46
Cultuur zei u?	49
Beleefd	52
Te beleven	55
Een selectieve zelfbiografie	58
Favoriete boek: Stefaan Huysentruyt	64
De leesgroep	66

ISSN 2030-1340

Woord vooraf

Beste lezer,

Hoe dit nieuwe nummer, dit nieuwe seizoen, die nieuwe jaargang van Toverberg ingeleid?

Beware the Ides of March om het met de bard uit Stratford-upon-Avon te zeggen, hoewel... eigenlijk is met de Iden van maart al de 15de bedoeld en bovendien wordt hier verwezen naar de boodschap van de ziener aan Julius Caesar in verband met zijn nakende dood. Of er een Caesar of zelfs een Brutus onder ons rondwaart, durf ik niet onmiddellijk en met de hand op het hart te ontkennen, maar zo wreedaardig als bij de Romeinen gaat het er bij ons toch (nog) niet aan toe. De dolken blijven tot nader order in de tunieken verborgen.

Dan maar een beroep gedaan op de bekende dichter met z'n al even beroemde gedicht 'Mei':

*Een nieuwe lente en een nieuw geluid:
Ik wil dat dit lied klinkt als het gefluit,
Dat ik vaak hoorde voor een zomernacht,
In een oud stadje, langs de watergracht (...)*

En inderdaad, beste lezer, u zult vanaf nummer 32 kunnen kennismaken met heel wat nieuwe items.

Vooreerst werd de nieuwe jaargang een nieuwe, dit keer wat kleuriger kaft aangemeten door onze 'huisgrafica' Rika Van Dycke. Mogen wij er trouwens ook even op wijzen dat genoemde dame, samen met Aimée Mary van 12 tot 21 april haar grafisch werk tentoonstelt in het GC GlaZ, Torhoutsesteenweg 52A, 8210 Loppem. Een bezoekje aan de tentoonstelling is meer dan de moeite waard.

Vervolgens is er onze nieuwe huisdichter Rietje Van Haecke. Zij zal de komende jaargang opfleuren met haar gedichten. In dit nummer laat ze ons kennismaken met haar zicht op zee.

Dan is er de nieuwe rubriek '**De Verjaardag**' waar telkens een kunstenaar, in de meest ruime zin van het woord, die op de een of andere manier verjaart in het huidige jaar kort of uitgebreid aan bod komt. De spits wordt afgebeten door Bart Madou die een hommage brengt aan Richard Strauss die dit jaar 150 jaar geleden werd geboren. Als laatste vernieuwing stellen wij u Hans Vanhulle

voor in zijn rubriek 'The book on the hill'. In dit nummer geeft hij ons een uitvoerige inkijk in zijn ontwikkelingsgang als lezer of meer algemeen als cultuurverwerver en -interpretator. Hans zal ons vanaf het volgende nummer telkens uitgebreid onderhouden over een van zijn geliefde boeken.

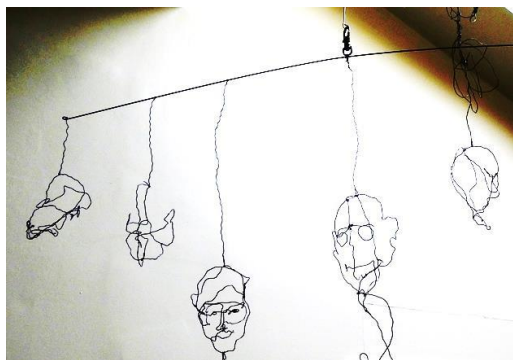
Voor de rest is alles zo ongeveer bij hetzelfde gebleven, dus niets verdwijnt.

In ons **interview** voelden wij de Loppemse kunstenares Brigitte Vrielynck aan de tand, in **De eerste zin** komen we in een vrolijke menagerie terecht, **Els Vermeir** heeft het over de klantenkaart, **Johan Debruyne** laat ons kennismaken met het eigenaardige fenomeen van de raamlectuur en **Staf de Wilde** neemt op zijn manier afscheid van Jan Hoet.

Bart Madou is in zijn selectieve zelfbiografie aanbeland bij de S. Dat diezelfde auteur blijkbaar over de zeer rijke gave van de verontwaardiging beschikt daarvan zult u kunnen genieten in zijn pamflet 'Cultuur zei u?'... tot spijt van wie het benijdt. Zoals gewoonlijk neemt hij ook 'Beleefd' en 'Te Beleven' voor zijn rekening. En **Stefaan Huysentruyt** keert in 'Het favoriete boek' met plezier terug naar het psychedelische Kaboutertijdperk. En... o ja, **de leesgroep...** las... uiteraard.

Beste lezer, zoals u merkt, weer een immense massa om u aan te laven. Bij het verstouwen van al dat cultureels denkt u er misschien plots aan dat u uw lidmaatschap nog niet vernieuwd hebt, dus dan doet u dat ook onverwijld, waarvoor wij u uiteraard eeuwig dankbaar zullen blijven.

Roland Ranson

Interview Brigitte Vrielynck

interview & foto's: Roland Ranson & Bart Madou

In de Eninkstraat 5 worden we door Brigitte Vrielynck vergast op een kop straffe koffie. Daarmee is de toon gezet voor een voormiddag straffe verhalen en een vrijmoedige inkijk in het leven en werk van deze sympathieke en bedrijvige kunstenaar uit Loppem.

Brigitte Vrielynck, een BV?

Dat is wat je er zelf van maakt natuurlijk. Ik zou toch niet graag in de categorie van de BV's terechtkomen. Dat is absoluut mijn ding niet, laat dat maar aan mij voorbijgaan. Maar inderdaad, mijn initialen zijn nu eenmaal BV, ik heb daar leren mee leven.

Brigitte, eigenlijk kennen we jou vooral van je schilderijen. Hoe is dat eigenlijk begonnen?

Wel, mijn vader was kleermaker en we hadden thuis een winkel. Wij woonden in een 'keukenliving'. Er stonden twee tafels, een om aan te eten en een andere waaraan we ons huiswerk maakten. Televisie hadden we niet. En na het huiswerk bleven wel eens kleurpotloden of schilderdozen liggen. We waren thuis met z'n zevenen en ik was de op een na jongste. Mijn vader hield trouwens zelf heel erg van tekenen. Dus, eigenlijk was kleuren en tekenen in onze ogen de normaalste zaak van de wereld. Eigenlijk hadden we allemaal wel een zekere aanleg voor tekenen.

Sommigen zijn in die richting verdergegaan anderen niet. Een van mijn broers, Camiel, is docent geworden aan Sint-Lucas in Gent. En zo ben ik dus eigenlijk altijd samen met mijn broers en zussen - aan die tafel - creatief bezig geweest.

Ooit was er een tekenwedstrijd, gepromoot door Nonkel Bob en ik heb daaraan meegedaan. Dat was toen in die tijd een hele bedoening voor een kind: alles moest in een grote envelop, heel voorzichtig want de tekening mocht niet kreuken, dan ermee naar het postkantoor, een postzegel erop kleven en de omslag versturen. En ja hoor, een hele tijd later kreeg ik nieuws dat ik toch wel een prijs gewonnen had, zeker. Een echt fototoestelletje!

Rond mijn twaalfde wilde ik verder doen, maar dan wel onder begeleiding. Naar de academie gaan was toen nog niet mogelijk, maar op mijn dertiende mocht ik naar de avondlessen van de stedelijke academie in Brugge. En ja, ik zat daar dus tussen al die volwassenen. Het ging er heel klassiek aan toe: we werden er echt gedrild, wij leerden er een ambacht, noch min, noch meer. We deden bijna niets anders dan natekenen: gipsen beelden, ornamenten, koppen, torsen... Dus echt creatief konden we niet zijn. Later kwam modeltekenen erbij. Ik moest wel een briefje van mijn ouders hebben waarop zij mij de toelating gaven om naakte mannen en naakte vrouwen na te tekenen.

Op mijn achttiende wilde ik, net zoals mijn broer dat gedaan had, naar Sint-Lucas. Maar tot mijn verbazing stuitte dat thuis op een njet. Toen mijn broer - hij is 5 jaar ouder - afgestudeerd was, vond hij niet onmiddellijk werk. Mijn vader zag dat voor mij niet zitten en die hele studie was bovendien vrij duur. En daarbij komt nog, ik wilde absoluut op kot. Dus de hele zaak ging niet door. Dan ben ik maar ergotherapie gaan studeren. Uiteraard kon ik dat tekenen daar ook wel gebruiken, maar dan voor totaal andere doeleinden. Ik moet wel toegeven dat ik lange tijd kwaad ben geweest. Ik was er mij zeer van bewust dat ik mijn droom niet zou realiseren en dat deed pijn. Het tekenen is in mijn bloed blijven zitten en veel later ben ik dan toch weer academie beginnen volgen. Ik heb eigenlijk van 1968 tot begin van de jaren '90 het tekenen gelaten voor wat het was. En toen ik herbegon, ik had al mijn drie kinderen, dacht ik in de eerste plaats aan aquarelleren. Ik was daar al door gefascineerd vanaf mijn 18de, maar in die tijd bestond er nog geen cursus aan de academie. Ik ben begonnen bij Jan Demarest, en het mag gezegd, bij hem heb ik echt goed leren aquarelleren. Daarna heb ik ook nog grafiek gedaan.

Zijn dat soort opleidingen eigenlijk wel de moeite?

Zeer zeker, vooral omdat je daar de techniek leert maar ook in contact komt met de diverse materialen. Het is zonder meer onmogelijk dat allemaal op eigen houtje te bolwerken.

En wat ik echt tof vind aan de academie in Brugge is het feit dat je altijd in een groep mensen terecht komt met zowel beginners als reeds vrij ver gevorderden. Zo leer je veel van wat je ziet bij anderen, of je pikt interessante ideeën op waarvan je denkt, dat zou ik later ook wel eens willen proberen. Het grote probleem is echter dat ik thuis zelf geen pers heb. Daarvoor ben ik nu aan het sparen. Na de grafiek, dat is nu drie jaar geleden, ben ik begonnen met olieverf bij Yves Beaumont. Daar heb ik mijn liefde voor het landschap ontdekt. En sinds dit jaar ben ik ook ingeschreven in de beeldhouwklas bij Jos Devriendt. Kijk, hier heb je een van mijn eerste probeersels, een hangende stamboom met al mijn broers en zusters, mijn vader en mijn moeder. Je merkt wel dat Calder mij momenteel erg aanspreekt, vooral het evenwicht voor alles wat hangende is en dat dan in een simpele constructie uitwerken. En nee, dus, niet kappen en ook geen klei voor mij. Ik ervaar het wel als een nieuwe uitdaging, vooral dat leren denken in 3D in plaats van in twee dimensies.

Om even terug te keren naar je landschappen, ga je naar buiten of schilder je van foto's?

Vooraf van foto's, soms van tekeningen. Als je met kleurfoto's werkt, beperk je jezelf omdat je gebonden bent door de kleuren op de foto. Iedereen in de schilderklas vertrekt van foto's. We hebben er wel al eens aan gedacht om samen naar buiten te gaan, maar tot nu toe is het er nog niet van gekomen. Ik zou dat zeer graag eens doen. Het is natuurlijk een heel andere manier van werken. Je moet om te beginnen veel vlugger schilderen, de luchten en de lichtinval veranderen voortdurend, je moet rekening houden met de schaduwwerking, de verf droogt vlugger op, enz. en we zijn helaas nog geen Hockneys die er op uit trekken met de butler die de penselen aangeeft.

Heb je een voorkeur voor een bepaalde discipline?

Al van in het begin ging mijn voorkeur naar grafiek. Maar ik ben toch ook een echte colorist. en juist in de grafiek kan je weinig kleur gebruiken. Als je dat toch doet, dan eerder bij zeefdruk en die techniek ligt mij minder. Maar graveren en etsen, die zuren laten inwerken, dat geeft altijd aanleiding tot verrassing, een zeer belangrijk element. Het moment waarop het werk van onder de persen vandaan komt is zonder meer magisch.

Nu, pas op, met olieverf werk ik ook zeer graag en, misschien klinkt het eigenaardig, aquarel, vroeger mijn fascinatie, heb ik de

laatste jaren niet meer gedaan. Ach, alles heeft zo z'n periode zeker?

Nu mag je ook niet de indruk hebben dat ik 'heelder' dagen bezig ben met kunst. Dat is zeer zeker niet zo; alleen als ik er de tijd voor heb. Het is ook daarom dat ik naar de academie blijf gaan. Daar moet je dan wel gedurende drie uren bezig zijn, terwijl je thuis afgeleid wordt door duizend en een dingen.

Er bestaan bij jou dus geen rituelen of vaste tijdstippen om te gaan schilderen of tekenen?

Zeker niet. Er worden wel mooie voornemens gemaakt, bepaalde dagen worden gereserveerd voor de kunst, maar eens het zo ver is lukt dat dus nooit. Er komt altijd iets tussen. En blijkbaar zit de discipline niet in mijn aard. Maar in de schilderklas doe ik wel mijn ding, hoor. De leraar is bijvoorbeeld iemand die heel sterk neigt naar het abstracte in zijn landschappen, maar daardoor laat ik mij niet beïnvloeden. En ik merk wel, dat veel anderen dat abstracte gaan imiteren, dat ze de stijl van de leraar proberen na te volgen.

In feite ga je naar je atelier als je naar de academie gaat?

Dat is inderdaad zo. Ik neem mijn gerief mee en begin eraan. Ik krijg daar dan uiteraard hulp en goede raad en soms is het ook interessant als medeleerlingen commentaar geven, bijvoorbeeld in verband met kleurgebruik of compositie. De leraar zal ook nooit het penseel uit je handen nemen en zijn eigen toets aan jouw werk geven. Gelukkig doet hij dat niet.

Zit er een boodschap in jouw werk?

Vroeger deed ik dat wel, er moest iets meer in mijn werk zitten, een verhaal bijvoorbeeld. Nu heb ik dat minder en zeker met een landschap is dat niet zo evident. Met figuren is dat anders, er zit altijd wel iets in van wat je hebt meegemaakt. En of we zonder kunst kunnen? Volgens mij absoluut niet! Bij sommigen is kunst een instinct om iets naar buiten te brengen dat het leven, de samenleving aangenamer maakt, denk ik toch.

Je bedoelt dat jijzelf niet kan zonder kunst te maken, maar kan de maatschappij zonder kunst?

Ook niet, want een maatschappij die geen kunst voortbrengt, lijkt me een arme maatschappij. Kunst moet volgens mij ofwel choe-

ren, wat veel voorkomt, ofwel ontroeren, ofwel mensen aan het denken zetten. Dat is volgens mij de boodschap die van kunst moet uitgaan. Kunst mag je zeker niet beschouwen als decoratie, er moet iets inzitten wat je aantrekt. Anders kun je net zo goed van die voorgedrukte foto's van het werk van bekende kunstenaars in de IKEA gaan halen. Het werk moet iets doen met je! En dat geldt ook voor landschappen want een landschap is toch ook het resultaat van je eigen interpretatie ervan.

Wie zijn jouw favoriete kunstenaars?

Dat zijn er een pak hoor. Nu vooral Calder natuurlijk, maar toen ik nog met aquarelleren bezig was, waren dat vooral de Duitse expressionisten en de Entartete Kunst uit de vorige eeuw. Egon Schiele, Emil Nolde, maar ook Marc Chagall en Henri Matisse fascineerden mij. omdat zij over een heel gamma werk beschikten. Zij tekenden, maakten ook etsen en hadden schilderijen. Je ziet hoe ze een hele weg afgelegd hebben. Soutine boeit mij ook, omwille van zijn speciale manier van schilderen. Ik herinner mij ook nog een kunstenaar uit Nederland, intussen is hij al gestorven, Kees Verwey. Zijn leven fascineerde mij en zijn atelier was berucht omdat hij daar alles op elkaar stapelde; hij kon van niets afstand doen zodat het er daar uiteindelijk als een stort uitzag. En over zijn werk hing er altijd een soort sluier van geheimzinnigheid, het neigde naar een soort impressionisme.

Ik mag zeker de oude Vlaamse meesters niet vergeten. Rogier van der Weyden, de schilder van de emotie, dat is mijn dada. Als je voor zijn piëta in het Prado staat, dan voel je 't meteen: pure emotie. Van alle Vlaamse Primitieven spreekt van de Weyden mij het meest aan, Memlinc het minst. Van Eyck bezit nog een fenomenaal realisme, maar met Memlinc heb ik enige moeite. Als stadsgids vind ik dat wat jammer om zo over hem te oordelen, maar ik vind dat je wel wat kritisch mag blijven.

Van de hedendaagse Vlaamse schilders kijk ik vooral op naar Sam Dillemans en Michaël Borremans.

Marlène Dumas mag ik ook niet vergeten. In haar heb ik mij echt verdiept; ze heeft ook van alles gedaan en de ideeën die ze aanbrengt moet ik zeer bewonderen.

En wat de grafiek betreft: Alechinsky. Hij is de vernieuwer geweest in dat specifieke wereldje, maar ook Frank Brangwyn en Jules de Bruycker waren volgens mij uitstekende etsers. Bij Brangwyn sta ik altijd te kijken van zijn geweldige clair-obscurtechniek.

De moderne kunstenaars zeggen mij niet zo veel, behalve Rothko. Alleen al zijn kleuren en de combinatie ervan, de fascinatie die

ervan uitgaat; hij heeft iets, al is het moeilijk dat duidelijk te benoemen.

Rik Wouters schiet mij nog te binnen, iemand die aquarellen geschilderd heeft en die ook geëst heeft.

Je zult wel geregeld tentoonstellingen bezoeken?

Absoluut, maar ik kies ze wel uit. Zo ben ik bijvoorbeeld naar Lucian Freud in Den Haag geweest, een overzichtstentoonstelling toen hij nog leefde. Hij was een unicum in de kunstwereld, iemand die op zijn eigen manier heel figuratief werkt. Hele sterke doeken waren dat.

Een ander hoofdstuk: de literatuur. Hoe zit het daarmee?

Niet alleen schilders, maar ook dichters hebben mijn belangstelling. Ik ben verzot op gedichten. Proza zegt mij minder, al heb ik als kind wellicht heel de jeugdbibliotheek van de Gilde uitgelezen. Ik vermoed dat ik daar mijn verzadigingspunt heb bereikt. Maar dichters, laat maar komen: Leonard Nolens, Herman de Coninck, Toon Tellegen, Paul Snoek en zeker ook Pablo Neruda, een echt monument. Abstracte gedichten liggen mij minder, hoewel, onder invloed van mijn dochter Anna, die zelf ook dicht, heb ik daar de laatste jaren wat meer aandacht aan besteed. Stijn Vrancken bijvoorbeeld, momenteel stadsdichter van Antwerpen. In zijn poëzie voel je wat humor, ook een zeker cynisme, maar zoiets vind ik wel nodig, vandaag de dag, al was het maar om de mensen eens goed wakker te schudden. Het moet niet altijd zoetgevooid zijn, het mag ook wel eens tegendraads zijn.

Wat lees je vooral?

Thrillers!

Ik heb trouwens vastgesteld dat er ontzettend veel vrouwen thrillers lezen...

...en schrijven ook!

En goede schrijfsters ook. Van Nicci French (het Britse echtpaar) heb ik alles gelezen en van Karin Fossum, een zeer goede vrouwelijke auteur.

Van Henning Mankell, een Zweed, heb ik alles gelezen. Ook Peter Robinson uit Yorkshire vind ik heel goed, vooral met zijn personage Mr Banks.

Ach ja, thrillers lezen is voor mij pure ontspanning.

Aspe?

Nee, sorry, die vind ik echt goedkoop. Ik kan het niet helpen, maar hij is mij te voorspelbaar.

Het laatste boek dat ik gelezen heb was eigenlijk een cadeautje van een vriend uit Spanje, een roman van Maria Dueñas over de Spaanse burgeroorlog¹. Ik lees graag boeken die te maken hebben met geschiedenis. Onlangs heb ik ook De Groote Oorlog van Sofie De Schaepdrijver gelezen. Dat heeft mij echt geboeid. Het is zeer vlot geschreven wat je niet van de meeste geschiedkundige boeken kunt zeggen.

Het leven van Caravaggio, een echte kanjer die ik van mijn schoonbroer gekregen heb, heb ik uitgelezen net voor onze reis naar Rome. Het was de ideale gids voor mij.

Maar eigenlijk lees ik niet zo veel!

Excuseer!!

Maar nee. Overdag ben ik heel de tijd bezig, en 's avonds kijk ik nog graag wat televisie. Dus, wanneer lees ik dan? In bed dus. Maar dat is zelden meer dan 2 à 3 bladzijden. Met gedichten ga je dan wel vooruit, maar een boek duurt dan heel wat langer. Er ligt bovendien altijd een bundel gedichten op mijn nachtkastje.

Via je echtgenoot ben je in een artistieke familie terecht gekomen

Ja, maar ik kom zelf al uit een artistieke familie. Mijn man zit niet direct in die wereld, maar een groot deel van de familie wel. En dat artistieke zie je ook terugkomen in de kinderen en kleinkinderen. Dat is wel leuk. 'De vonte smet' zei mijn moeder altijd. Ik zie dat ook bij mijn eigen kleinkinderen. Er staat hier een rol papier en er liggen hier altijd stiften, ze kunnen dus altijd bezig zijn.

Ben jij van Loppem afkomstig?

Ik ben eigenlijk van Brugge. In 1976 ben ik naar Loppem verhuisd. Ik voelde mij gedwongen om buiten de stad te gaan wonen. Eerst heb ik een tijd in de Rolleweg gewoond. Er stond daar een oud kapelletje, nog iets van de tempeliers zei men wel eens, zonder

¹ Het geluid van de nacht

stromend water met enkel een pomp buiten. Ik heb daar toch van 1976 tot 1982 gewoond. Dat was toen een heel mooie periode. Ik heb eerst nog een jaar in het Lake district in Engeland gewoond. Net voor ik vertrok leerde ik mijn man kennen. Dat zorgde natuurlijk voor een vervelende situatie, maar hij is mij toch achternagekomen dan. Ik heb zelfs nog een jaar in het kasteel van Rooigem gewoond, in de Bisschopsdreef. En dan hebben we dat huis hier in de Eninkstraat gekocht. Die beslissing hebben we vooral omwille van de kinderen genomen. De vorige woningen waren op zijn zachtst gezegd nogal krakkemikkig.

Wat voor werk heb je gedaan?

Ik heb ergotherapie gestudeerd en heb altijd min of meer in de branche gewerkt. Eerst bij dove kinderen in Gent, daarna in Spermalie, ook bij doven en slechthorenden, daarna bij Licht & Liefde bij de laatblinden in Brugge. Dat laatste is echter om diverse redenen ter ziele gegaan waardoor ik wat zonder werk raakte. Toen ben ik dus naar Engeland gegaan waar men dringend op zoek was naar ergotherapeuten. Daar heb ik veel geleerd, zaken die ik hier later kon gebruiken. Na mijn terugkeer heb ik nogal wat interimsgedaan bij verschillende dagcentra van het OCMW. Daarna viel ik weer zonder werk waarop ik een opleiding voor floriste gevolgd heb in Roeselare. Dat was in de jaren '80, een moeilijke tijd om werk te vinden. Ik was van plan een bloemenwinkel te beginnen of te gaan helpen in een bloemenzaak. Dat was iets wat ik heel graag deed. Maar toevallig kwam ik te weten dat men in de O.L.V.-kliniek in St.-Michiels op zoek was naar een ergotherapeut. Ik had nog nooit in de psychiatrie gewerkt, en om eerlijk te zijn dat schrok me wat af. Het was voor mij een totaal onbekende wereld waarover heel wat verhalen de ronde deden. Ik ben daar dan toch begonnen en ik ben er gebleven. Ik heb daar vijftien jaar gewerkt, het langst van mijn carrière.

Heb je uit deze ervaringen ook inspiratie voor je kunst gehaald?

Wij hadden met heel verschillende problematieken te maken; bij de persoonlijkheidsstoornissen bijvoorbeeld ging dat o.a. over verwaarlozing, misbruik, verliessituaties enzovoort. En dat zie ik nog altijd in mijn werk van toen.

Was de kunst voor jou misschien een manier om die ervaringen bij jezelf te verwerken?

Dat weet ik eigenlijk niet zo. De teams in de O.L.V.-kliniek waren heel goed, we konden vlot alles aan elkaar kwijt. Maar, onbewust misschien, blijf je soms wel met een aantal zaken zitten en dat durft dan wel eens naar boven komen, tijdens het schilderen bijvoorbeeld. Maar inderdaad, ik herhaal het nog eens, als ik veel van mijn vroegere werk bekijk zie ik duidelijk verwijzingen naar die ervaringen van toen.

Tentoonstellingen? Wedstrijden?

Wedstrijden zeggen mij niet zoveel. Ik ben geen streber. Ik heb wel eens deelgenomen aan Talens Palet toen ik volop in mijn aquarelperiode zat. Het was de eerste wedstrijd waar ik aan deel-

3de prijs Talens 2005

nam en ik dacht: ja ,waarom niet?. In West-Vlaanderen behaalde ik de 3de prijs. Ik kreeg toch wel een koffertje met olieverf zeker! Daarnaast kregen we ook een tentoonstelling aangeboden in de Brouckère in Torhout.

Voor de Canvascollectie heb ik mij ook eens ingeschreven. Ik was wel niet geselecteerd, maar het was interessant om dat eens mee te maken.

Ik neem ook graag deel aan kunstroutes, zoals die van Zuienkerke en pARTcours, hier in Zedelgem. Ik heb ook in Sedia in Oostkamp tentoongesteld en ook met Martine Lecomte en mijn dochter Anna in de Brouwerij "de leeuw" te

Aartrijke. Een heel mooie locatie, jammer dat er niet meer gebruik van gemaakt wordt.

Die kunstroutes vond ik heel aangenaam omdat je dan met een ander publiek in aanraking komt. Meestal zie je alleen maar mensen die zelf met kunst bezig zijn.

Verkoop je wel eens iets?

Soms maak je eigenaardige zaken mee. Toen ik in Sedia exposeerde kwam er op een gegeven moment een mevrouw naar mij

toe. Ze bleef maar kijken naar een van mijn schilderijen, een jonge vrouw die in een zetel zat. Die dame heeft dat schilderij gekocht en in ben het zelf bij haar thuis gaan afgeven. Ik vroeg haar toen waarom ze zo aangetrokken werd door dit doek. Ze antwoordde dat ze enkel zonen had, geen dochters en dat ze altijd een dochter gewild had. Ze had een beeld van een meisje laten maken voor in haar tuin, en mijn schilderij moest in de woonkamer hangen. Dat gaf mij een zekere voldoening; je weet dan dat je werk ergens een waarde heeft voor iemand. Die vrouw heeft mijn werk dus helemaal anders geïnterpreteerd dan ik. Er is dus een verschil tussen wat je ziet op het schilderij en wat je er als kunstenaar in legt. Dat laatste laat ik dan los, tenzij men er mij expliciet naar vraagt.

Heb je naast je artistieke bezigheden nog iets anders om je in uit te leven?

Sinds 1983 ben ik stadsgids in Brugge, bij de West-Vlaamse gid-senkring. Dat gid-sen ben ik blijven doen, ook voor tentoonstellin-gen, de grote Van Eycktentoonstelling bijvoorbeeld. Van dat laat-ste ben ik een beetje teruggekomen omdat dit een serieuze voor-bereiding vergt en het weegt niet op tegen het aantal keer dat je effectief opgeroepen wordt om te gid-sen. Maar de gangbare gid-s-beurten die doe ik verder.

Ik heb er ook samen met een collega een uitgewerkt: Van open poort tot Brugse zot. Dat was naar aanleiding van het honderdjarig bestaan van het psychiatrisch ziekenhuis O.L.Vrouw .Het gaat specifiek over de geestelijke gezondheidszorg in Brugge over de eeu-wen heen.

Het leuke aan gid-sen is dat je steeds in contact komt met andere mensen, speciaal als je, zoals ik, in het Engels gid-st. Dan ontmoet je als het ware de hele wereld.

Iets anders nu. Reis je graag?

O ja, heel zeker. Mijn man vliegt echter niet graag, dat is dus een serieuze handicap. Dus, we gaan vooral met de wagen op reis. Uiteraard veel naar Engeland, al was het maar voor dat unieke landschap. Mijn fascinatie voor Engeland is, sedert ik daar ge-woond heb, blijven bestaan. Richting Frankrijk gaat het soms ook en zeker toen de kinderen nog klein waren. Dan trokken we veel naar de Provence en ook wel de bergen in. Altijd kamperen welteverstaan.

Na ons huwelijk hebben we een reis van anderhalve maand door Latijns-Amerika gemaakt. Ik had toen vrienden die met mij gestudeerd hadden die in Chili werkzaam waren. We zijn begonnen in Peru en zijn zo afgezakt via een stukje Bolivia naar Chili. Een prachtige reis. In Peru was Het Lichtende Pad in die tijd zeer actief, zodat we de Inca-trek niet hebben kunnen doen. En in Chili was de dictator Pinochet aan de macht.

Later in 2002 heb ik ook nog twee weken in China rondgetoerd. Dat is een reusachtig land, zoals u weet. Daarom hebben we ons beperkt tot Peking en de streek ten zuiden ervan. Dat was echt de moeite, te meer omdat ik het Oosten eigenlijk niet kende. Dat was nog in de tijd voor de economische boom, hoewel er toen al overal serieus gebouwd werd.

Ook citytrips?

Jazeker. Om de twee jaar staat er een stad op ons programma. Vroeger deden we dat zelfs meer. Parijs, Londen, Praag, Istanbul, Venetië en Rome hebben we gezien. Over twee jaar wordt het Lissabon. We proberen zo veel mogelijk kunststeden mee te nemen.

Over muziek hebben we het nog niet gehad.

Ik ben opgegroeid met de Franse chansons en met Engelse folk. Ik heb die platen nog liggen, ik heb zelfs mijn platendraaier nog. Die komt soms nog eens van pas. Maar klassiek ook hoor. Mijn vader had de gewoonte op zondagnamiddag naar Bel Canto op de radio te luisteren en als kind moesten we dan stil zijn. Hij kon bij de muziek heel wat uitleg geven en de verhalen vertellen. Zo leerden we luisteren naar klassieke muziek.

Meestal staat de radio hier op Klara en door mijn man heb ik ook jazzmuziek leren ontdekken en appreciëren.

Als kind heb ik wel muziekschool gevolgd, vier of vijf jaar pianoles, tot vervelens toe. Ik had toen een verschrikkelijke lerares die met een liniaal op mijn vingers sloeg als ik de verkeerde toetsen aansloeg. Dan heb ik gezworen dat ik van mijn leven geen piano meer zou aanraken, maar ondertussen speel ik toch af en toe eens wat kinderliedjes voor mijn kleinkinderen.

Dwarsfluit heb ik ook nog leren spelen, dat was in de tijd van Thijs van Leer en Jethro Tull. Ik heb dat instrument nog ergens liggen.

Je spreekt vaak over je kleinkinderen, maar je hebt ook kunstzinnige kinderen, toch?

Drie kinderen ja, Simon die eigenlijk geen affiniteit heeft met de kunst; hij houdt zich bezig met groendaken en dergelijke. Judit heeft het secundair in Sint-Lucas gevolgd maar heeft ervoor gekozen kleuterjuf te worden; ze is intussen in Spermalie terechtgekomen en de jongste Anna heeft academie gedaan en daarna KASK in Gent, grafiek. Zij is daar nog altijd mee bezig en ook met haar gedichten. Ze is aangesloten bij allerlei collectieven en treedt her en der op, zoals bijvoorbeeld tijdens de Gentse feesten. Voor haar eindwerk heeft ze een eigen gedichtenbundel digitaal verwerkt met tekeningen in een soort clip.

En je toekomstplannen?

Simpelweg voortdoen!

Brigitte, hartelijk dank voor dit interview.

Brigitte Vrielynck (°1950)

Eninkstraat 5, 8210 Loppem

Gehuwd met Frank Perneel

Drie kinderen: Simon, Judit en Anna

Oma van Lewis, Lex en Phil

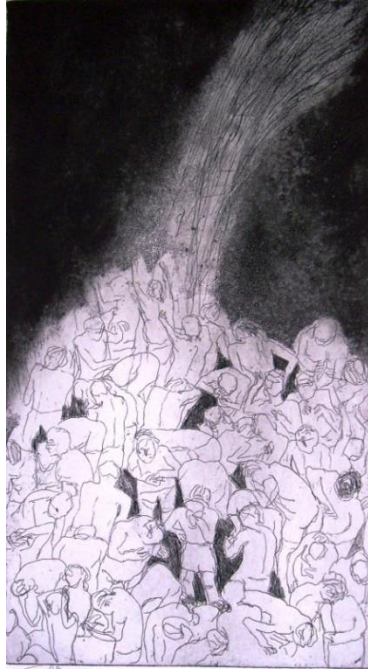
Opleiding: *Gegradueerde in de Ergotherapie
Gediplomeerd stadsgids Brugge*

Tentoonstellingen en wedstrijden:

- *Kunstroute Zuienkerke 2005, 2013*
- *Wedstrijd Talens Palet: 3de prijs West-Vlaanderen 2005*
- *Kunstperron 62a Ichtegem groepstentoonstelling 2006*
- *De Brouckère Torhout: laureaten Talens Palet 2006 West-Vlaanderen*
- *Sedia, Oostkamp 2008 tentoonstelling met Lieven De Brabandere*
- *pArtcours Zedelgem 2009, 2010, 2011, 2012, 2013*
- *Brouwerij De Leeuw, Aartrijke 2010 tentoonstelling met Anna Perneel, Martine Le Comte en Robert Bartholomé*

Werk van Brigitte Vrielynck

Book on the hill

door Hans Vanhulle

“Werdegang”

Op de vraag naar de zin van het leven antwoorden de meeste mensen met hun levensloop. (György Konrad)

Ik ben geboren in een doorsnee Vlaams zelfstandigenmilieu, dat de loutere verdiensten en het aura van voortdurende arbeid en de wederwaardigheden van praktische problemen ruim voldoende en levensvervullend achtte, en deze levenssfeer merkkelijk hoger in het vaandel droeg dan elke meer speculatieve en weifelende bezigheid, zoals het lezen van boeken er ongetwijfeld een was.

Dit neemt niet weg dat ik een vrij gelukkige kindertijd had en hoewel ik geen duidelijke voorzetten kreeg over wat goede literatuur dan wel mocht inhouden, was ik toch snel verslingerd aan wat de locale bibliotheek, uitgebaat door een pater die zelf ooit eens een jeugdboek schreef, te bieden had.

De cowboyverhalen van Arendsoog en de onnavolgbare avonturen van de Engelse oorlogspiloot Biggles konden mij uren doen wegdromen van de stoere heldendaden die de geïsoleerde held bewees aan de mensheid en haar daardoor voor veel slechters behoevende. Kortom, er was toen nog een duidelijke dichotomie tussen het goede en het kwade, wat altijd rustgevend en vertrouwenswekkend is voor het gemoed van een kind .

In een latere fase, toen ik tegen de pubertijd aanleunde en op internaat was in Gent , vond ik als lezer mijn gading in de al even spannende boeken van Alistair MacLean en Desmond Bagley, beiden veelschrijvers met een goede neus voor een zeer avontuurlijke plot vol suspense. Ik las wel een dertigtal boeken van deze schrijvers, de boeken waren ook bij andere leerlingen uiterst populair, en als er al eens een verfilming verscheen van één van deze boeken hadden we die stevast met zijn allen gezien en druk becommentarieerd. Ook de onnavolgbare “Queen of crime” Agatha Christie kreeg mij in de ban met de exploten van haar superdetectives Hercule Poirot, die met een bijna wiskundige attitude een moord oploste, en de kletskaus en oude vrijster miss Marple, die met haar sociale intelligentie al snel doorhad waar de klepel hing.

Toen ik pas de vijftien voorbij was doken in de les Nederlands van de eerste klas hoger middelbaar voor het eerst taaklijstjes op van te bespreken boeken met namen die toen nog het corps van de Nederlandse letteren uitmaakten, zonder ook maar enigszins bui-

tenissig te zijn en buiten de lijntjes te kleuren: Jos Vandelloo, Ward Ruyslinck, A. den Doolaard en ook wel Gerard Walschap, van wie ik "Een mens van goede wil" uitkoos om te bespreken. Hier werd het levensverhaal van Thijs te berde gebracht, een ontroerend relaas over iemand die het niet kon aanzien dat er onrecht gebeurde in deze wereld en daardoor zichzelf steeds dieper in nesten werkte. Het lezen van dit boek was een eerste doorprikking van de ééndimensionaliteit van de avonturenroman, en bracht de meer complexe geworpenheid van het individu in de wereld aan de orde. Hoewel met aanvankelijke tegenzin veroverde het boek geleidelijk toch mijn hart en na het slot legde ik het met tranen weg. Het stoere, hoofdzakelijk mannelijke discours van de knap gecomponeerde avonturenroman kreeg voorgoed een dreun; en wat literatuur te vertellen had over de schaduwzijde van het bestaan eiste voor het eerst zijn plaats op. Ook al het feit dat Walschap een gebrouilleerde relatie had met het dogmatisch katholicisme was voor mij een eyeopener die mijn beate kinderlijke geloof in een ander daglicht stelde. Bovendien kreeg ik een paar nieuwe vrienden in de klas, zelfs een iets oudere Parisien die met zijn ouders weer naar Gent uitgeweken was, en die veel meer onderlegd bleek in de veelgelaagdheid van een goed boek en al enige tijd de literaire actualiteit op de voet volgde. Hij werd al snel een van mijn "significant others", ook al omdat cultuurgeschiedenis hem bijzonder aantrok, en dit ademde hij dan ook uit. Zijn enthousiasme voor het literaire programma op Antenne 2, "Apostrophes" van Bernard Pivot straalde op mij af toen ik ook dat programma begon te volgen en meegezogen werd door de snelle articulatie, de socialiserende atmosfeer en de typische Franse onbevangenheid van Pivot en zijn gasten.

Inmiddels doorploegden we ook een anthologie Engelse literatuur met, om maar iets te noemen, werk van Walt Whitman ("Leaves of Grass") en Philip Larkin, de jazzminnende bibliothecaris uit Hull, over wiens leven een goede film is gemaakt, nl. "Love again" (2003). Mijn poëtisch bewustzijn werd hierdoor sterk aangescherpt. Het merendeel van de leraars in het hoger secundair was merkkelijk boeiender en meer bevlogen dan hun collega's in het lager secundair, wat mijn enthousiasme en werklust dan ook stimuleerde, vooral voor alfavakken. In het kader van sommige lessen bezochten we wel eens een museum en ook het theater, vooral dan het NTG werd gefrequenteerd: ik zag er *Lysistrata*, de oeroude burleske komedie van Aristofanes, over vrouwen die een seksstaking hielden om hun oorlogshongerige wederhelften tot andere inzichten te brengen en *Mistero Buffo*, links geëngageerd volkstheater met muziek en dans van de latere Nobelprijswinnaar

Dario Fo, gebracht door het Kollektief Internationale Nieuwe Scene. Maar wellicht het meest verbluffend om zien was de theatermonoloog die Julien Schoenaerts bracht in Arca, "Fin de partie" van Samuel Beckett. Ik denk niet dat ik ooit nog een acteur met een zo dwingend discours in een tekstgetrouwe monoloog en zo'n alomtegenwoordige presence heb zien optreden.

Bovendien introduceerde Rudi Schollaert, onze leraar Engels in de poësis, ons in de wereld van William Shakespeare: we namen de gehele Hamlet grondig door en een van de opdrachten voor elk van ons was om de gehele "to be or not to be" monoloog, uit het 3de bedrijf van Hamlet, naast die van Marc Anthony uit Julius Caesar, van buiten te leren en voor de klas voor te dragen, met de juiste dictie en gedramatiseerde intonatie. Ik kan beide stukken nu nog steeds "by heart" declameren. Er zijn veel theaterbewerkingen sindsdien naar Shakespeare gemaakt, de een ook al merkkelijk beter en tekstgetrouwer dan de andere. Ik hou niet van de vele hedendaagse adaptaties voor theater die niet naar de geest van Shakespeare gemaakt worden en veel snijden in zijn oorspronkelijke teksten en blijf zweren bij een nauwgezette tekstgetrouwheid van elk stuk, iets wat het BBC-gezelschap deed in de jaren '80, toen er regelmatig, en ingeleid door de Shakespeare-kenner Willy Courteaux, een stuk op televisie verscheen, volledig naar de oorspronkelijke Shakespeariaanse geest en in historische settings. Dat kon in die tijd op de BRT blijkbaar nog op het eerste net en wel in prime time, iets wat we ons nu nog nauwelijks kunnen voorstellen. Mijn favoriete Hamlet-adaptatie voor het kleine scherm blijft die van 1996, geregisseerd door Kenneth Branagh, naast de gestileerde, sterk vitalistische en onvergetelijke theaterbewerking van Peter Brook die ik ooit ademloos bewonderde in de Singel in Antwerpen. Trouwens, alles wat Peter Brook in zijn regie onder handen neemt verandert in goud. Bekijk maar eens zijn lange Indische epos de Mahabharata, en ik heb ooit, met een toenmalige vriend, een voorstelling van "Pelléas et Mélisande" bijgewoond in zijn legendarische theater "Bouffes du Nord" in Parijs.

Ook rond mijn zeventiende maakte mijn muzieksmaak een revolutie door. Rond mijn dertiende werd ik op internaat omstuwd door hardrock-adepten, die ik in hun smaak, en dit bij gebrek aan beters, volledig nabauwde en dit grotendeels om "erbij te horen". Maar het gedreun van Motörhead, AC/DC en consorten begon mij steeds meer tegen te staan en de aanschaf van de LP van Deep Purple's "Concerto for Group and Orchestra" opende een nieuw universum voor me. Dit is een compositie van Jon Lord, die de keyboards bij Deep Purple voor zijn rekening nam; het was een nooit gezien experimenteel muziekstuk, bestaande uit drie bewe-

gingen die klassieke muziek, gebracht door het London Symphony Orchestra o.l.v. de componist en dirigent Malcolm Arnold, opponeerde aan de rockmuziek van Deep Purple. Zowel de rockband als het orkest brengen in het stuk aanvankelijk, elk op hun manier en afzonderlijk, een expositie van muzikale lijnen die uiteindelijk convergeren naar een merkwaardige symbiose tussen twee extreem tegengestelde muziekvormen. Dit werk werd maar éénmaal live opgevoerd in de Royal Albert Hall in London, 1969 en heeft een cultstatus bereikt. Het is nog steeds op youtube te beluisteren. Maar er was meer aan de hand. Omtrent die tijd introduceerde mijn geliefde leraar esthetica en Nederlands Georges Hoogewijs, aan wie mijn smaakontwikkeling veel, zoniet alles, te danken heeft, in zijn lessen Maurice Ravel's orchestrale versie van Modest Moessorgski's "Beelden uit een schilderijtentoonstelling" en Antonin Dvorak's 9de Symfonie "Uit de nieuwe wereld" met een musicologische en historische analyse. Ik was meteen verslingerd aan het klassieke idioom en toen ik een paar jaar later het symfonische universum van Gustav Mahler leerde ontdekken was ik voorgoed ingepalmd door het genre. Dit is nu nog steeds zo, ik luister geweldig veel klassiek, gaande van polyfonie, en zelfs de nog vroegere muziek zoals gebracht door Marcel Pérès en zijn Ensemble Organum, tot John Cage en het embleem van de derde Weense school, Beat Furrer; maar het strijkkwartet en het intimistische genre van de kamermuziek als geheel droeg gaandeweg mijn absolute voorkeur weg. Ik heb vooral een voorkeur voor twintigste-eeuwse muziek, het weze opera of enig ander genre, en het exhaustieve compendium van de musicoloog Alex Ross: "De rest is lawaai: luisteren naar de twintigste eeuw" gidst mij nog steeds voortreffelijk door onontgonnen gebied.

Wat de ontwikkeling van mijn cinematografische voorkeur betreft, veranderde ook veel. Onze leraar Duits nam ons in de retorica mee naar een paar cinefiele films, zoals Ettore Scola's schitterende fresco uit de Italiaanse fascistische periode "Una giornata particolare" met Marcello Mastroianni en Sophia Loren in de hoofdrol, en Andrej Wajda's "De man van marmer", een gecontesteerde prent over de politieke accaparatie van een Stachanovarbeider door het communisme. Ik ben sindsdien een verwoed adept gebleven van de cinefiele film en van alles wat in het arthouse-circuit te beleven valt en ben nu nog steeds een enthousiast bezoeker van "De Andere Film" op donderdagavond in Brugge. De voorzitter Mieke Van den Berghe woont op nog geen kilometer van mijn deur, en met haar nu overleden man, Dirk van Dommele, reed ik in het begin van de jaren '90 elke week naar Veurne, met de uit Brussel afgehaalde filmrollen in de autokoffer, om daar voor de geïnteresseer-

de "locals" de betere film te promoten. Dirk was daar heel gepassioneerd in. Het is dan ook bijzonder jammer dat Joke Schauvliege en haar adviescommissie in Brussel het nodig achtte om vanaf 2013, gezien de budgettaire krappe tijden en ondanks een bijzonder urgente en massaal ingevulde petitie, de subsidies voor "De Andere Film" stop te zetten. Dat dreigt dit hele mooie project, dat nu al 42 speeljaren doorgaat, op de helling te zetten. Elk filmseizoen zitten wel een paar films in het programma die anders geen platform krijgen in het commerciële circuit. Zo was er dit seizoen o.a. de bijzonder knappe Frans-Canadese prent Foxfire (confessions d'un Gang de Filles) van Gouden Palm winnaar Laurent Cantet te zien, over een gewelddadige meidenbende in de States in de jaren '50, naar een boek van Joyce Carol Oates en Presumé coupable, een film uit 2011 die de ware toedracht van de bijzonder onverklikkelijke pedofiliezaak in Outreau, Frankrijk 2001 fileert. Soms zitten er wel een kleine honderd mensen op de donderdagse vertoning in de Brugse ciné Liberty, wat voor een arthouse-film helemaal niet slecht is en het publiek in pakweg de Lumière vele malen overtreft. Dit project heeft heel zeker bestaansrecht en kan best gesteund worden door een abonnement te nemen op Cinémagie.

Vooraf het volledige filmoeuvre van Andreï Tarkovski werkte bedwelmend op mij. Hij heeft maar zeven films en een eindexamenfilm voor de Moskouse filmacademie gemaakt, maar elk van een stilistische en inhoudelijke grote rijkdom en ik heb ze alle meermaals bekeken. Ik zag de première van zijn laatste film "Offret" het eerst, op een winterse zondagavond, we schrijven 1986 en ik was student aan het UFSIA, in een filmzaal aan de Meir in Antwerpen, en ik ben wellicht nooit meer zo van mijn sokken geblazen als toen. Tarkovski lag toen net op sterven in een Parijs ziekenhuis, hij leed aan longkanker. De boutade van Ingmar Bergman dat Tarkovski de sleutel had voor een kamer die voor andere cineasten gesloten bleef kan ik alleen maar bijtreden. Zijn suggestief spiritueel universum is ongezien in de filmwereld: "Stalker", "de Spiegel", "Andreï Roeblov", "Nostalghia", "Solaris",....Ik verslond ze allemaal met mijn ogen en heb zelfs nu nog steeds zin om ze eens te herbekijken. Zijn laatste twee films, "Nostalghia" en "Offret", respectievelijk met een Italiaans-Russische en Zweedse cast heeft hij in het Westen gedraaid omdat hij gebrouilleerd was met de Russische censuur.

Ik meet hem een plaats op eenzame hoogte toe onder alle andere twintigste-eeuwse cineasten. Misschien weet zijn leerling en epigoon Aleksandr Sokurov het best in zijn voetsporen te treden, als ook de Hongaarse cineast Bela Tarr, wiens "Satanstango", "Werckmeister Harmonies" en "The Turin Horse" mij ook geweldig

aangrepen. Wie ik verder ook heel hoog inschat is de Duitse cineast Edgar Reitz die met zijn episch lang "Heimatproject" over de familie Simon uit Schabbach in de Hunsrück (BRD) toch ook wel kapitale filmgeschiedenis schreef. Een prequel van de Heimatsaga is nu pas uitgekomen en loopt bij mijn weten nog steeds in het arthouse-circuit. Ik moet hem nog gaan bekijken.

Dat mijn interesse in de laatste twee jaar van de humaniora radicaal omsloeg naar, wat men zo gemeenzaam elitaire kunst pleegt te noemen werd mij door sommige van mijn "vroegere" vrienden, die bleven steken in de ruige aura van de "hardrockcultuur" niet in dank afgenomen, wat zelfs op internaat aanleiding gaf tot behoorlijk wat gepest. Mijn vriendenkring was kleiner maar fijner geworden en ik liet me niet van de wijs brengen door een paar enkelingen die ik de rug toekeerde, hoewel het samenleven in een besloten jongensgemeenschap toch ook wel zijn eigen aanpak vergt. Een verrassende parallel kan hier gelegd worden met "Die Verwirrungen des Zöglings Törless", het literaire debuut van Robert Musil, waar ook, naast de verbluffend diepe inzichten die de narrator debiteert, de gewelddadige pikorde van een internaat in de periferie van de k.u.k. monarchie aan de orde is. Deze precieuze novelle is trouwens prachtig verfilmd door Volker Schlöndorff. Het is een boek en een film die, in abstractie dan, mijn levensgevoel in die periode aardig goed weerspiegelen.

Wie ik hier in mijn "Werdegang" ook graag niet onvermeld laat van personen die mijn gedachten modelleerden in mijn adolescentenjaren is de stem die uit "de Moeren" kwam, nl. die van Clem Schouwenaars. Schouwenaars is wellicht geen groot literator, daar heeft Herman de Coninck een punt in toen hij zijn behouden, oer-Vlaamse en wellicht ietwat kneuterige poëzie afkraakte in "Een aangename Postumiteit", maar wel een geboren verteller die "tongue in cheek" weet weer te geven wat zoal leeft in "la Flandre profonde", meestal verteld vanuit het standpunt van een artistieke éénling, die zich maatschappelijk afzondert. "De seizoenen", "Winters verweer", "Het Waanbeeld" en "De Leden van de Jury" zijn maar een paar voorbeelden van zijn gedreven en ook wel bijwijlen hilarische vertelkunst. Ik herinner mij dat Kristien Hemmerechts ooit in De Standaard de sociologische aberratie aan de kaak stelde dat, op Zwarte Zondag in 1991, uitgerekend in de Westhoek pakweg 15% van de stemmen naar het Vlaams Blok ging en dit in een streek waar bijna geen allochtonen wonen. In een commentaar van diezelfde krant werd nadien geopperd dat een lektuur van Schouwenaars' werk wellicht een goede insteek was om zo'n fenomeen te kunnen plaatsen. Daar ligt wellicht de grootste verdienste van deze volkse veelschrijver die ooit een mislukte zelfmoord-

poging ondernam en met de nodige theatraliteit en het wijde gebaar zijn hervonden geluk celebreerde tot hij in 1993 stierf. Ik las hem heel graag in mijn jeugd.

Op het einde van mijn middelbare studies hadden we nog een project waarin in de les Engels twee dystopische romans tegenover elkaar werden gejuxtaponeerd in hun toekomstprofetie, nl. "1984" van George Orwell en "Brave new World" van Aldous Huxley, die al heel vroeg de toenemende maakbaarheid van de therapeutische maatschappij op de hak nam en uitvergrootte in een tot reflectie nopende toekomstroman. In de les Nederlands werden de tafels in een kring geschoven en werd er classicaal heel wat verbaal vuurwerk afgestoken om W.F. Hermans roman "Nooit meer slapen" te bespreken, zoveel zelfs dat we met ons klasje van nauwelijks 15 man even het gevoel van de jongelingen uit "Dead Poets society" uitstraalden en daar was onze titularis behoorlijk mee ingenomen, temeer omdat een jonge BTK'er en kunsthistoricus onze leraar na een bezoek aan een Wilhelm Lehbruck/George Minnetoonstelling toevertrouwde nog nooit zo'n geïnteresseerd schoolierenpubliek ontmoet te hebben. Dat beaamde die leraar dan ook volledig toen hij ons in de retorica uitwuidde. Mijn laatste literair wapenfeit op de humaniora in Gent was het lezen van de koortsige roman "De Speler" van Dostojevski voor mijn maturiteitsexamen, mijn allereerste kennismaking met de Russische literatuur. Er zouden nog vele ontdekkingen volgen.

Mijn jaren aan de universiteit Antwerpen, 1983-1988, behoren wellicht tot mooiste jaren van mijn jeugd en dit vooral omwille van het ongebreidelde gevoel van vrijheid dat je in het studentenmilieu ten deel valt. Hoewel ik intuïtief liever Germaanse had gestudeerd, en uiteindelijk op instigatie van mijn vader overstag ging om me voor de meer praktisch gerichte "Toegepaste Economische Wetenschappen" in te schrijven, heb ik daar achteraf grotendeels geen spijt van gehad. De kandidaturen boden een paar interessante vakken naast de vele syllabi macro- en micro-economie, wiskunde en statistiek. Zo leidde de bevlogen jezuïet Herwig Arts ons in betreffende culturele antropologie met een analyse van het werk van o.a. Sigmund Freud, Carl Gustav Jung, Alfred Adler en Ludwig Klages en de behavioristische psychologen, waarvan Pavlov wellicht de meest bekende is. Ik moest een gigantische hoeveelheid kennis van alle vakken weten te verstouwen en die kennis moest op een examenperiode van een goede drie weken gehonoreerd worden met een beoordeling die een voldoende of meer uitdrukte. In tegenstelling tot nu konden geen vakken meegenomen worden naar latere jaren, iets wat ik gratis vind en een universiteit onwaardig, want zo kan men van elke opleiding een meerjarenplan maken

zonder zich ooit te hoeven vermoeien in piekmomenten. Het liep wel mis met het dorre vak accountancy; ik kreeg het laatste deel van de 400 blz. tellende cursus niet onder de knie, temeer omdat ik in de blokperiode te verslingerd was aan de roman "De Leven-den en de Doden" van André Demets, die mij bij mijn nekvel greep en die ik "cover to cover" in één ruk uitlas. Een tweede zit met 9 vakken, af te leggen in het bestek van één week was het gevolg. In die tweede zit werd ik griepigerig en met een algemeen resultaat van 63,2%, maar met een kleine buis voor Statistiek en Frans zakte ik en moest bissen. In dat bisjaar kon ik, door een hoog aantal vrijstellingen, veel papers schrijven voor vrijgestelde vakken en had ik behoorlijk wat tijd over om literatuur te lezen. Pater Peeters s.j., de studentendecaan, was zo vriendelijk om mijn Franse grammatica en woordenschat wekelijks wat bij te spijkeren, een jezuïtische geste uit toen nog gepersonaliseerde tijden die ik nu nog steeds naar waarde weet te schatten. Frans was slechts mijn derde taal geweest in de humaniora en de correcte vervoeging van een passé simple konden mij wel eens in verlegenheid brengen. Ik las dat jaar o.a. "Madame Bovary" van Flaubert en "Le Rouge et le Noir" van Stendhal met passie. De exploten van Emma Bovary en Julien Sorel zijn inmiddels ook zeer goed naar model verfilmd. In de tweede kandidatuur was ik meteen bij de les en bezondigde me niet meer aan literaire exploten, maar concentreerde me uitsluitend op mijn studie. Het meest beïndrukte me dat jaar de cursus moraalfilosofie van de uitgetreden jezuïet Koen Boey, geconcipeerd naar zijn boek "Vertel me over Vrijheid"; ik slaagde in een eerste zit; de hoogste bergen waren geslecht. In de eerste licentie werd ik een notoir brogger die veel naar het theater en de film ging. Zo kwam ik sterk onder de indruk van een voorstelling in de KNS van Joshua Sobols "Ghetto" met de nog jonge Herbert Flack in de hoofdrol. Bij een partiële afname van absenties door de prof. Kostprijsanalyse glipte ik gelukkig door de mazen van het net, anders had dat mij in een kwaad daglicht kunnen plaatsen op het mondelinge examen. De heel aparte atmosfeer die van de films van P.P. Pasolini uitging bekoorde me ook: Theorema, Salò, Il Vangelo secondo Matteo,...ik zag ze allemaal en er liep toen ook een zeer interessant filmfestival in Antwerpen. Zaak was nog om in het laatste jaar een geschikt onderwerp voor een thesis te vinden. We hadden in de twee kandidatuurjaren een vak "Economie, Maatschappij en Christendom" dat balanceerde op de rand van economie, sociologie en cultuurfilosofie. Het oeuvre van Karl Marx, Herbert Marcuse (de éédimensionale mens), Jean Baudrillard en René Girard werd er grondig uitgespit. Ik wou wel iets doen met de theorie van Girard over subjecten die een mi-

metische strijd voeren omwille van begeerde objecten wat leidt tot geweld, en die een catharsis vinden in het zondebokmechanisme en de functie die religie hierin heeft om het geweld te bezweren en te transfigureren, maar het gedachtegoed van deze filosoof heeft slechts zeer vage affiniteiten met de economie en viel dus buiten het bestek van een mogelijk onderwerp. Ik wil graag vermelden dat de gewelddadige micromaatschappij die de kinderen op een onbewoond eiland uitbouwen in de roman "Lord of the Flies" van Nobelprijswinnaar William Golding als een literaire expositie van het werk van Girard kan gelezen worden.

Maar geen Girard als onderwerp voor een thesis en dan koos ik maar voor een studie over het werk van Jean Baudrillard, wiens semiologische analyse van de consumptiemaatschappij, gestoeld op het werk van linguïst de Saussure, een hype was in de jaren '80. Van hieruit werd een theoretische onderbouw gegeven waarom de aanschaf van bv. een dure Millet-jas een daad is die de behoefte van een sociale differentiatiedrang van het consumerende subject weerspiegelt tegenover andere consumerende subjecten. Ik doorploegde zowat het halve oeuvre van Baudrillard in het Frans, want er bestond geen vertaling van zijn werk en mijn thesis mondde uit in een cultuurfilosofische beschouwing over "L'ère du vide" van Gilles Lipovetsky en "De cultuur van het Narcisme" van Christopher Lasch. Het latere werk van Baudrillard uit de jaren '90 over simulacra en mediastrategieën (bv. La Guerre du golfe n'a pas eu lieu) moet ik nog steeds eens lezen. Mijn promotor en assessor waren enthousiast over mijn thesis en ik sloot mijn laatste jaar met onderscheiding af.

Na mijn laatste jaar studie trok ik in het najaar van 1988 op stage naar een grote bosboomkwekerij in de buurt van Hamburg om er het beroep te leren. Ik was wel gewapend met behoorlijk wat literatuur in mijn koffer om de lange herfstavonden door te komen. Zo had ik die zomer, na een drieweekse reis aan de westkust van de Verenigde Staten, Thomas Manns "The Magic Mountain" gekocht in een boekhandel in San Francisco. Ik had mijn gedachten gezet op deze auteur, en had ook een Duitse versie van "Buddenbrooks. Verfall einer Familie" van S. Fischer Verlag meegenomen. Beide boeken waren een openbaring; vooral Manns fijn geciseleerde zinnen van een barokke omvang maakten indruk op me; hij gaf blijk van een zeer genuanceerde zeggingskracht in zijn epische Zeitgeist-fresco's. Het verbale vuurwerk tussen de ideologische antagonisten Settembrini en Naphta, de dyonisische, non-coherente en sensuele figuur Peepkorn en de verleidelijke Mme Chauchat, het waren evenzovele onvergetelijke personages in Hans Castorps intellectuele Werdegang in de Toverberg. Ik bezocht

ook het Buddenbrookshuis in Lübeck, wat me helemaal in de ban bracht van de neergang van het geslacht van deze zakenfamilie tot in haar laatste en weke exponent Hanno Buddenbrook. Pas veel later las ik "Doktor Faustus", het amusante "Felix Krull", "Der Tod in Venedig" en "Tonio Kröger", maar het oeuvre van "der Zauberer" blijft met stip vooraan genoteerd staan op mijn favorietenlijst. Qua geëlaboreerde zinsconstructies komt José Saramago bij hem nog het dichtst in de buurt. Ook zijn zoon Klaus Mann kreeg mij in de ban met het faustische "Mefisto" en met zijn memoires "Het Keerpunt" verschenen bij privé-domein. Van Golo Mann las ik dan weer "In de schaduw van de Tovenaar", waarin hij onder andere verhaalt over zijn chaotische vlucht voor de nazi's in 1940 via de Pyreneeën naar Lissabon, om zo met een schip de Verenigde Staten te bereiken. Ook Alma Mahler, Franz Werfel en Lion Feuchtwanger behoorden tot het selecte groepje politieke vluchtelingen die deze hachelijke onderneming vol ontberingen tot een succesvol einde volvoerden. Anderen, zoals Walter Benjamin, hadden daar veel minder geluk in. Heinrich Breloer heeft die precare situatie pakkend verfilmd in "Die Manns – ein Jahrhundertroman".

Het daarop volgende voorjaar vertrok ik naar de Loirestreek in Frankrijk voor een volgende stage. Ik besteedde mijn vrije tijd vooral aan het bezoeken van alle belangrijke kastelen aldaar.

Nadien volgden legerdienst en intrede in de zaak thuis, wat voor een radicale cesuur in mijn leespatroon zorgde; de werkdruk en vele praktische beslommingen maakten dat ik het lezen van literatuur vooral voor de schaarse vakanties reserveerde, als mijn gemoed ervoor ontvankelijk was.

Ik bleef wel met stip alle literaire programma's op tv volgen. Das literarische Quartett op ZDF was top en vind ik nog steeds onovertroffen als format voor een literatuurprogramma, veel boeiender alvast dan de wufte epigonen die de kijker nu voorgeschoteld krijgt, zoals "Man over Boek" dat aaneenhangt van de gimmicks en waar elke breedvoerige en gestaag opgebouwde kritiek op een boek uitblijft. Met Laure Adlers literatuurprogramma, "Permis de penser" op Arte verdween een paar jaar geleden zowat voorgoed elk doortimmerd literatuurprogramma op tv.

Wat me midscheeps trof was het bekijken van "Nauwgezet en Wanhopig", een televisievertelling in vier delen, waarin Wim Kayzer tracht de twintigste eeuw te beschrijven en te duiden aan de hand van de levensloop van vier schrijvers: de Hongaar en Jood György Konrad die in WO II met ontstellend veel overleg en ook wel geluk uit de handen van de Pijlkruisers bleef en die met zijn geheel eigen associatieve stijl een beklijvend oeuvre uitbouwde, gedrenkt in een diepe melancholie. Verder ook een diepte-

interview met de schrijver, ex-communist en Spaans minister van Cultuur Jorge Semprun die het failliet van elke twintigste-eeuwse ideologische dwangbuis evoceert en portretten van de Britse cultuurfilosoof George Steiner en de Columbiaanse Nobelprijswinnaar Gabriel Garcia Marquez. Gewoonweg verbluffende televisie! Wim Kayzer heeft nog meer televisieprojecten op zijn conto geschreven, waarin hij, steeds bewust van de dienende rol die het medium moest vervullen, talrijke intellectuele iconen voor het voetlicht haalde.

Ik heb meestal een voorkeur voor literaire waarden die de toetssteen van de tijd met verve doorstaan hebben. Zo dompelde ik mij graag onder in de belletriereeks "Privé-domein" van de Arbeiderspers. Vele boeken van deze reeks leggen het spinrag van intellectuele relaties tussen schrijvers bloot en zijn memoires van een grote confessionele kracht: de cerebrale schriftuur van een Elias Canetti, van wie ik pas veel later de verpletterende roman "Het Martyrium" las, vindt er evengoed bestaansrecht naast de lyrische zeggingskracht en compassie van een Konstantin Paustovski; de oude verloren wemogel gegane levenssfeer van de Poolse sjtetl met zijn wemeling van interdichten en wettische voorschriften wordt prachtig geëvoceerd in de boeken van Isaac Bashevis Singer. Ook zijn er in deze reeks interessante kunstenaarsautobiografieën te vinden van o.a. Georg Grosz, Salvador Dali en Man Ray en ook de succulente memoires van de Franse schrijver en misantroop Paul Léautaud zijn zeer lezenswaardig.

Wat ik ook een bijzonder knap boek vind is "Karakter" van de Nederlander Ferdinand Bordewijk. Het is een diepzinnig boek, maar geeft tegelijk ook een intrieste inkijk in familiebanden. Een roman die "la vérité romanesque" duidelijk boven "le mensonge romantique" plaatst. Het toont de worsteling van Jacob Katadreuffe om tot iets in het leven te komen, ondanks zijn precaire financiële situatie. Zijn vader, de deurwaarder Dreverhaven, heeft hem nooit erkend en werkt hem met alle mogelijke middelen tegen. Dit boek doorprikt de mythe van de maatschappelijk algemeen aanvaarde morele integriteit van het vaderschap, het toont de kaakslag die zo'n preëemptief vaderschap altijd gerecht zal zijn te geven aan een volhardend kind en zijn ietwat dociele, maar doodeerlijke moeder. Het is goed verfilmd met Jan Decleir in de hoofdrol, maar het cliché indachtig, het boek heeft een veel grotere enverchure dan de draagwijdte van de film weet te capteren.

Wat ik nooit begrepen heb is de intellectuele "fuss" die heel welkendend Vlaanderen schijnt te moeten maken over Hugo Claus' "Het verdriet van België" en over zijn toegemeten "Nobel-Fähigkeit". Er wordt steevast beweerd dat dit dé Vlaamse roman van de

twintigste eeuw is, maar ik vind de zeggingskracht ervan wat dunnetjes als men een internationale toetssteen hanteert. Dan denk ik toch graag dat "the all American novel" van bv. Philip Roth, Saul Bellow, Toni Morrison en recentelijk ook Jonathan Franzen een betere "State of the Union" van een natie uit hun pen weten te abstraheren dan Claus ooit vermocht te realiseren in zijn magnum opus. Ook Duitsland excelleert met o.a. Günter Grass en Christa Wolf in romanschrijvers die over een, m.i. grotere epische adem beschikken en naadloos het strikt persoonlijke met het maatschappelijk relevante weten te vervlechten tot een overweldigende totaalervaring. Lees er maar "Patronen van een jeugd" van Wolf of "Een Gebied zonder eind" van Grass op na. Dit gevoel van het omspannen van een geheel tijdsvak in één epische adem heb ik bij Claus nooit gevoeld en ik ben zeker geen katholieke "Fundí". Wel bewonder ik zijn articulatie en woordenschat als performer, maar het gevoel met een bijzonder eloquent poseur te maken te hebben heeft mij nooit verlaten.

In 2007 bezocht ik de huizen, annex musea van zowel Vladimir Nabokov, Anna Achmatova en Fjodor Dostojevski in Sint-Petersburg. Ik wilde ook de koortsig afgelegde trajecten over de Nevski-prospect en andere boulevards eens afstruinen en voor mijn geestesoog zien voorbijflitsen die de held Nikolai Appolonovitsj uit Aleksandr Bely's symbolistische roman "St. Petersburg" insloeg en die, op instigatie van zijn revolutionaire vrienden, zijn vader, een toegewijd tsaristisch ambtenaar, diende te liquideren met een tijdbom. De roman wordt beschouwd als een voorafschaduw van het modernisme in de roman dat met James Joyce' "Ulysses" (1922) een aanvang nam. De Russen hebben mij altijd gefascineerd en de architectuur van Sint-Petersburg, een landmassa die rond 1700 met honderdduizenden slaven op het moeras werd gewonnen, ademt een streng classicistische schoonheid uit. Er werd in de 19de eeuw veel gespeculeerd over het bestaan van een "Russische ziel" (de eigenaardigheden van de Russische psyche, opvattingen en levenshouding), en daar blijven de meningen verdeeld over. Orlando Figes, die ook uitblonk in een politieke analyse van de Russische revolutie en de Stalin-era, beaamt deze ziel volledig in zijn onvolprezen cultuurhistorisch werk "Natasja's dans", terwijl Poesjkin-vertaler en Rusland-kenner Hans Boland het bestaan ervan dan weer volledig relativeert als een louter romantische perceptie en wijst op de megalomanie, onbeschoftheid, het chauvinisme en racisme en zelfs wreedheid van de doorsnee hendaagse Rus.

Een heel breekbaar geluid in een nooddruftig leven vol verhuizingen, ontberingen en arrestaties gedurende het imbroglío van de

Stalinistische terreur lezen we in de tweedelige memoires van Nadjezda Mandelstam, de vrouw van de dichter Osip Mandelstam, die samen met o.a. Anna Achmatova de school der acmeïsten vertegenwoordigde, die in hun gedichten met apollinische helderheid "naar een synthese van wereldcultuur" streefden. Bovendien was Mandelstam ook een begenadigd experimenteel prozaschrijver. Ik beveel graag zijn schitterende novelle "De Egyptische postzegel" aan, een waar taalplezier om lezen. Nadat hij een hekelgedicht op Stalin geschreven had, begonnen zijn moeilijkheden met de autoriteiten en de schrijversbond RAPP, en hij stierf uiteindelijk in een doorgangskamp naar de Goelag in Vladivostok in december 1938. Het gehele klimaat van civiele terreur in de jaren '30 van de vorige eeuw werd ook uitstekend geëvoceerd in Orlando Figes' boek "Fluisteraars. Leven onder Stalin.", een puik werk van "oral history".

Maar niet alles is evenwel kommer en kwel in de Russische literatuur. Er zijn bijwijlen ook echt grappige boeken. Zo kun je een delirische rit nemen in de Moskouse metro met de filosofische dronkemansqueeste "Moskou op sterk water" van Venedikt Jerofejev. Ook de metafysische farce "De Meester en Margarita" van Michail Boelgakov is een tophit in de wereldliteratuur, maar ook zijn novelle "Hondehart of wel endocrinologie van de NEP" zou ik graag eens onder de aandacht brengen: een professor, die zich heeft weten te onttrekken aan de dictatuur van het proletariaat, is gespecialiseerd in verjongingsexperimenten. Hij plant de hypofyse en testikels van een net overleden muzikant met een slechte reputatie over naar een straathond waarover hij zich heeft ontfermd. Het experiment loopt uit de hand wanneer de hond uitgroeit tot een grofgebekt specimen van de menselijke soort dat alom vloekt en kettert en bovendien aanpapt met de fanatieke voorzitter van het bewonerscomité die het op de rijkdom van de professor heeft gemunt. Teneinde raad maakt de professor de operatie weer ongedaan.

Ook doldwaas komisch zijn de schelmenstreken van de vriendelijke, maar gehaaide oplichter Tsjitsjikov die steeds zeer omfloerst te werk gaat in "Dode Zielen" van Nikolaj V. Gogol. Tot de afschaffing van de lijfeigenschap in 1861 betaalden Russische landeigenaars belasting over het aantal "zielen" dat ze bezaten. Dat aantal werd elke drie jaar geteld. Belasting werd ook betaald over de intussen gestorven "dode zielen". Tsjitsjikov biedt alle landeigenaren een afkoopsom van anderhalve roebel per dode ziel die volgens de laatste telling nog in leven was, en bouwt aldus een dood schijnkapitaal op, waarop hij tenslotte een grote hypotheek wil nemen. Het vervolg, een gepland tweede deel van de lotgevallen van

Tsjitsjikov, verbrandde Gogol helaas grotendeels, ten prooi aan een existentiële twijfel over zijn kunstenaarschap.

En dan is er nog Orhan Pamuk, Turks schrijver en Nobellaureaat 2006, die ik graag zou honoreren met het epitheton "fenomeen van de Bosporus", en dit omwille van zijn gehele oeuvre, dat in een fijnmazige correlatie van gedroomde en werkelijke cultuur de symbiose blootlegt tussen zijn hypersensitieve hoofdpersonages die Istanbul vol serendipiteit doorkruisen en hun maatschappelijke "Umwelt", die een bedreigde melancholieke kern van de Osmaanse cultuur in al haar vergeten verschijningsvormen blijkt te zijn. Wat ik van hem graag aanbeveel om te lezen zijn de romans "Het museum van de onschuld", "Het zwarte boek", "Sneeuw" en zijn autobiografie "Istanbul". Zo was "Het museum van de onschuld" bijzonder triggerend om te doorploegen; het handelt over de obsessieve liefdesrelatie van het hoofdpersonage Kemal, behorende tot de "jeunesse dorée" van Istanbul, voor zijn achttienjarig verre nichtje Füsün. Gegrepen door verstandsverbijstering laat hij zijn verloofde en vriendenkring achter zich in een wanhopige poging om bij Füsün in de gading te komen. Hij verzandt in een dwangmatig fetisjistisch collectioneren van alle objecten die Füsün ooit aanraakte of aan haar doen denken. Leuk om weten is dat dit museum ook echt bestaat: sinds april 2012 kan men in de wijk Beyoglu in Istanbul een museum bezoeken met de in wezen banale spulletjes, alles uit de jaren zeventig waarin de roman zich afspeelt, die Kemal jatte en verzamelde uit Füsuns ouderlijk huis.

Ik zou graag afronden met een filosofische beschouwing; ik neem graag zijdelings kennis van filosofische stromingen veel meer door het lezen van diverse compendia dan door het lezen van boeken van filosofen "as such", wat ik wel eens doe, maar dan in mindere mate. Ja, er moet me iets van het hart...soms bekruipt mij een gevoel van historisch heimwee naar het bestaan van een "Gesamtbild" om onze wereld te verklaren en te dragen, zoals dat nog mogelijk was in de 19de / 20ste-eeuwse filosofie. Ik denk hierbij o.a. aan het opstuwen van de geschiedenis naar een "point omega", het teleologische wereldstreven van de Franse paleontoloog en theoloog Teilhard de Chardin s.j. dat een "verlicht" Nirwana van bijbelse zekerheden nog in het vooruitzicht wist te stellen. Of het zich dialectisch ontvouwen van het beleefde naar nieuwe syntheses dat in het geschiedspeculatieve systeem van G.W.F. Hegel nog uitzicht bood op een alomvattend begrip van de geschiedenis en de absolute "Geist" ("das Wahre ist das Ganze"). Of het theoretisch goed onderbouwde historisch materialisme van Marx, dat geen twijfel over het eindresultaat vermoedde, maar in praktijk zo ontgoochelend bleek te zijn.....Dit alles is conceptuele filosofie met een uiterst

wijde omspanning die volledig ondergedwarfeld blijkt in het stof der geschiedenis en het moet afleggen tegen de hyperindividuele reflectie, een het zich ingraven in het "ego", meerbepaald in de 20ste-eeuwse individualistische en maatschappelijk ongedetermineerde, maar illusieloze filosofie van existentialisten zoals J.P. Sartre (men leest er maar de profane lotgevallen van Roquentin op na in "La Nausée") en Heidegger ("De zin van zijn is 'tijd', maar tijd geeft geen zin"- quote uit "Sein und Zeit"). Dit alles schroeft de ambities van de moderne filosofie terug van een autonome, zelfbewuste wetenschap in de 18de en 19de eeuw, die de naam van een metawetenschap nog echt waardig was, naar de dienende rol van een kritische schoonmoeder van de gespecialiseerde positivistische vakken vandaag. De "conceptfilosofie" heeft voorgoed afgedaan en het "élan vital" van Bergson blijkt verdwenen of op zijn minst problematisch. Wat rest is wat postmodernistisch aanmodderen in het contingente fluïdum en het plaatsen van diverse voetnoten bij de geschiedenis van de filosofie in dit hoogtechnologisch "Diesseits", maar de onttovering van de maatschappij en de geesteswetenschappen uit hun metafysisch cocon blijft een vaststaand feit.

Speculeren omtrent de finaliteit en zin van het bestaan blijft voor ons allen evenwel giswerk vooraleer het doek definitief valt; dat wist ook Hamlet al:

"But that the dread of something after death,
The undiscovered country, from whose bourn no traveller returns,
Puzzles the will,
And makes us rather bear those ills we have,
Than fly to others that we know not of?"

Ik denk dat dit een vraag is die ieder van ons blijft bezighouden en die de grote bard uit Stratford ons prachtig voorafspiegelde.

Horen, zien en schrijven...

"Let me tell you the whole truth: if ever Fascism should come to America, it will come in the name of freedom."

Thomas Mann tijdens zijn verblijf in de VS, geciteerd door Rob Riemen in: De eeuwige terugkeer van het fascisme

ZEE

*Ach kind, zegt de zee
ben je daar weer?
Ik ben je moeder,
dat weet je toch?*

*Kom,
laat je tranen maar vloeien.
We smelten samen, jij en ik.
Onze omhelzing maakt je sterk.
Ik geef jou mijn rust
en mijn troost,
mijn tijd,
mijn eeuwigheid.*

Stil maar, kind.

Riet Van Haecke

De eerste zin

door Roland Ranson

Geen beest is zo belasterd als de mens

Uit Arnon Grunberg, *De Mensheid* zij geprezen, *Lof der zotheid* 2001, Athenaeum - Polak&Van Gennep, Amsterdam 2002, 127 blz.

Een eerste zin die verbijstert of je toch ten minste met een ongemakkelijk gevoel opzadelt. En in de grond is het maar een simpele mededeling. Drie woorden voelen zich echter in mekaars gezelschap niet op hun gemak: de mens als beest, de mens als smerig, vuil, redeloos dier. Op het eerste gezicht zou je als onschuldige lezer kunnen concluderen dat we hier te maken hebben met een paradox, erger nog, dat het hier niet gaat om een schijnbare tegenstelling, maar om een echte contradictio in terminis. De mens is met name het tegenovergestelde van alles wat redeloos is. De mens wordt doorgaans omschreven als het hoogst ontwikkelde, in biologische zin tot de klasse der zoogdieren behorend wezen, dat zich vooral door zijn rede en zijn taal van de beesten onderscheidt. En dan is er dat derde woordje 'belasterd'. Belasteren betekent, zoals u weet, door kwaadsprekerij iemands goede naam aantasten, hem diffameren, als we even de ladder een trapje hoger willen opgaan.

Zou het kunnen dat de auteur in al zijn wijsheid en jeugdig enthousiasme echt de mens voor ogen had? Misschien bedoelde Grunberg, meervoudig Gouden Uil-winnaar, wel: de mens gedraagt zich redeloos, dwaas, onzinnig, zelfs uitzinnig en onbeheerst. Daarom dus wordt hem zijn goede naam ontnomen en dit gebeurt door achterklap welteverstaan.

Uiteraard dringt zich dan de ultieme vraag op: is dat wel waar? Tegenover wie en waarom doet de mens zoiets?

De Klassieken wisten het meer dan twee millennia geleden al: 'Homo homini lupus'! De mens gedraagt zich als een beest, meer specifiek als een wolf ten opzichte van de andere mens, de MEDEmens. Zou het enkel in het gezellige domein van de locale, de nationale, de internationale politiek zijn dat mensen voor de wolven gegooid worden, dat we wolven in schaapskieren tegenkomen, dat er gehuild wordt met de wolven in het bos? Ik betwijfel het. Ga uw deur uit, bekijk uw burens, ga op familiebezoek, sla uw krant open, bekijk journaals en ander breaking news en u komt tot de conclusie: het is geen laster, het is helaas nogal waar, hoewel men hier

en daar nog poogt de schijn op te houden, gelukkig maar zou ik zo denken, er bestaat heel soms nog enigszins gêne. En dat wolven elkaar niet verslinden, dat hoeft verder ook geen betoog. En dat het van jongs af aan begint is zo klaar als een klontje, niet voor niets heeft de uitdrukking Jonge Wolven bestaansrecht in onze taal verworven.

Misschien ga ik het wat te ver zoeken, ben ik te pessimistisch bezig, laat ik mij te veel leiden door mijn latente misantropie. U zult wel denken, beste lezer, nu staat hij wel mooi voor aap. De auteur zou zich wat beter moeten bezinnen en eraan denken dat als apen hoger klimmen willen, ziet men gauw hun blote billen. Misschien serveer ik u wel, willens en wetens een broodje aap. Ach, laten we van ons hart geen moordkuil maken en het toegeven, eigenlijk zijn we allemaal maar naakte apen en daar kunnen we toch apetrots op zijn... zo lang de aap niet uit de mouw komt en we niet in de aap gelogeerd zijn welteverstaan.

U hebt het door, ik spring weer wat te veel van de os op de ezel. Ik zou beter moeten weten en mij geen tweemaal aan dezelfde steen moeten stoten, maar helaas, als een ezel het goed heeft, gaat hij op het ijs dansen.

Ik besef het maar al te goed, ik kan hier in dit stukje vechten als een leeuw, ik kan zelfs opvliegen als een briesende leeuw of erger nog, ik kan mij wagen in het hol van de leeuw, het is allemaal boter aan de galg, nooit zal de laster, de achterklap ophouden. Fluiten kunnen we naar onze reputatie, naar de filistijnen is onze goede naam. De mens gedraagt zich te veel als een beest, is zich daar ook van bewust en wroet te veel als een blinde mol in de aarde.

Laten we dan maar als een kip zonder kop en zo moe als een hond met de kippen op stok gaan en laat ons dromen van ongelikte beren en verloren schapen die zwaar gebukt onder de smaad zich naar de slachtbank laten leiden...

Horen, zien en schrijven...

"De wetten van het land moeten het geluk van alle levende wezens bevorderen. Als de overheid geen geluk kan creëren voor de bevolking, is er geen enkele reden dat de overheid überhaupt bestaat."

Uit een wetboek van Bhutan uit 1729

De verjaardag

door Bart Madou

Kein Heldenleben: Richard Strauß 150

Toen Koussevitsky in 1946 een orkestwerk bestelde voor zijn Boston Symphony Orchestra heeft hij dat niet aan Richard Strauß (1864-1949) gevraagd¹, op dit moment toch een der grootste levende componisten, begrijpelijk want ... in tempore suspecto, de man had zich teveel met het nazisme ingelaten, ook al beweren sommige (vooral melomanen) dat hij een afkeer had van dat nazisme. Nou ja, wat hebben we verleden jaar niet allemaal over Wagner gehoord, God en duivel tegelijk. Met die Wagner had Strauß niet alleen zijn voornaam gemeen – Von Bülow placht Strauß schertsend Richard III te noemen, niet bepaald een eretitel. Nee, Richard III had een grote bewondering (ondanks veel tegenwerk van zijn vader) voor Richard I. Hebben de beide Richards elkaar ooit ontmoet? Ik heb er niets over teruggevonden, maar het lijkt mij best waarschijnlijk.

Maar laten we het even over de muziek van Strauß hebben. Volgens sommigen schreef de man teveel cinemamuziek. Nu om eerlijk te zijn, van die indruk heb ik mij lange tijd ook niet kunnen ontdoen, maar je moet de componist en zijn oeuvre beter kennen, en jawel dat vraagt enige inspanning en doorzettingsvermogen. Voor de meeste (melomanen) is Strauß de componist van *Der Rosenkavalier*, *Also sprach Zarathustra* en de *Vier letzte Lieder*. Wat op zich een mooie keuze is. Voor mij is Strauß echter de componist van *Metamorphosen*, het *Eerste hoornconcerto* en de *Vier letzte Lieder*.

Ik denk dat *Metamorphosen* voor 23 solostrijkers zowat het meest pessimistische werk is, ooit geschreven. De aanleiding was nu ook bepaald niet fraai: in zijn woning in Garmisch-Partenkirchen met prachtig uitzicht op de eeuwige Alpen hoort Strauß de ene dag

¹ De opdracht werd uiteindelijk toevertrouwd aan Olivier Messiaen en het resultaat was de Turangalila Symphonie, nou ja symfonie, in elk geval een bijzonder knap en spraakmakend orkestwerk. De première werd indertijd toevertrouwd aan een piepjonge, nog onbekende dirigent: Leonard Bernstein.

over de totale vernietiging door Britse en Amerikaanse bommen van zijn geliefde stad Dresden (14 februari 1945 – de geur van verschroeid mensenvlees bleef nog weken aanwezig tussen de ruïnes), een andere dag verneemt hij het bombardement op Weimar en de vernieling van het Goethehaus en later de destructieve raid op München. '*Ich bin in verzweifelter Stimmung! Das Goethehaus, der Welt größtes Heiligtum, zerstört! Mein schönes Dresden, Weimar, München, alles dahin!*' dat schrijft hij aan Josef Gregor, de librettist van twee van zijn opera's.

Zijn *Metamorphosen* is een van de meest hartverscheurende klaagzangen (en in die zin ook een van de mooiste) geworden ooit getoondicht en onrechtstreeks ook een hommage aan Goethe, wiens werk Strauß in die dagen hardnekkig aan het lezen was, als een soort moedwillige verdoving voor alles wat er rond hem gebeurde. Weinig maten klonken zo luguber en moedeloos als deze van de melodie van de altviolen vlak na de openingsmelodie van de cello's en de contrabassen. Er is een zekere verwantschap te bespeuren met de treurmars uit Beethovens *Eroica*, maar het klinkt hier veel somberder en uitzichtlozer. Maar ook het uitzichtloze van de liefde in Wagners *Tristan und Isolde* is soms niet ver weg. De laatste maat is een letterlijk citaat uit de *Eroica*, Strauß noteerde onder dat thema 'In memoriam', een grafschrift voor de culturele vernietiging van Duitsland.

Maar hét muzikale testament van Richard Strauß is natuurlijk zijn cyclus bekend onder de *Vier letzte Lieder*, voor sopraan en orkest. Het zijn inderdaad zijn laatste liederen, gecomponeerd in 1948, een jaar voor zijn dood. De première heeft hij nooit meegemaakt. Het was Kirsten Flagstad die ze toen bracht met Wilhelm Furtwängler als dirigent. Het zijn drie liederen op tekst van Hermann Hesse en één op tekst van Joseph von Eichendorff. Als zodanig moet Strauß gevoeld hebben dat zijn leven op zijn einde liep, ze gaan ook over de dood en het afscheid. Opvallend is de sfeer van berusting en aanvaarding; voor het laatst ook refereert hij aan een vroeg werk van hem – dat ook over de dood ging – het symfonisch gedicht *Tod und Verklärung* dat hij 60 jaar eerder schreef. De *Vier letzte Lieder* kunnen ook beschouwd worden als de perfecte synthese van zijn hele oeuvre, dat gekenmerkt was door opera's (hij schreef er 15!), symfonisch werk (denk maar aan zijn vele symfonische gedichten zoals *Till Eulenspiegels lustige Streiche*, *Ein Heldenleben*, *Also sprach Zarathustra*, *Eine Alpensymphonie* enz) en zijn vele liederen. De orkestbegeleiding bij de gezongen tekst van de *Vier letzte Lieder* is zeer sereen. Opmerkelijk is ook het belang

dat hij hecht aan de hoorn, zijn vader was namelijk hoornist geweest, bovendien was hij getrouwd met Pauline de Ahna, een zeer verdienstelijke en vaak gelauwerde sopraan. Het interludium met de hoornsolo en daarna de violsolo tussen de tweede en laatste strofe van 'Beim Schlafengehen' is van een onaardse schoonheid. De laatste strofe uit 'Beim Schlafengehen' van Hermann Hesse luidt:

*Und die Seele, unbewacht,
will in freien Flügen schweben,
um im Zauberkreis der Nacht
tief und tausendfach zu leben.*

*En onbewaakt wil mijn ziel
in vrije vlucht gaan zweven
om in de toverkring der nacht
diep en duizendvoudig te leven.*

Waarbij de stem van de sopraan bij 'schweben' werkelijk subliem gaat zweven.

Telkens als ik die liederen hoor denk ik: dit is de mooiste muziek die er bestaat. Maar ja dan hoor je de aria 'Großer Herr, o starker König' uit Bachs Weihnachtsoratorium of Mahlers 'Ich bin der Welt abhanden gekommen' en dan denk je natuurlijk hetzelfde.

Hoe dan ook de Vier letzte Lieder van Richard Strauß behoren tot het mooiste wat ooit in de muziek is voortgebracht. En echt, in deze muziek wil ik leven en sterven.

Elsenspingsels

De klantenkaart

door Els Vermeir

Urenlang heb ik de stad afgedweild, dolend als een ridder op zoek naar de graal. Moedeloos moe sta ik op het punt onverrichter zaken naar huis terug te keren.

Tot plots, daar, in de vitrine van een winkel waar ik nooit een voet binnen zet: het voorwerp van mijn begeerte, badend in een zee van goddelijk licht (of is het maar een ordinaire spot?).

Aarzelend ga ik de winkel binnen. Is het? Zou ik?

Maar dan haalt mijn pragmatische kant het: waarom nog langer aarzelen? Dit is precies wat ik zoek, en de kans dat ik het elders vind, is intussen wel héél erg klein geworden.

Dus ik hak de knoop door – een beschadigde knoop levert misschien extra korting op - en begeef me naar de kassa.

De winkeldame lacht me nog vriendelijk toe, maar ik vertrouw het zaakje niet. Ik voel me als een student op een mondeling examen. En ja hoor, daar begint het al: "Heeft u een klantenkaart, mevrouw?" De tijd dat een winkelier blij was dat hij überhaupt wat verkocht, ligt ver achter ons. Dezer dagen moet je lid zijn van het clubje, bewijs kunnen leveren dat je een trouwe aanhanger bent van de partij –of in dit geval: van de winkelketen.

Ik slik even en begin verwoed te zoeken tussen de stapel kaartjes die mijn portefeuille bezwangert, als ettelijke lagen cellulitis. Met de moed der wanhoop en tegen beter weten in, maar het koopt me wat tijd. Tijd om een goed excuus te bedenken.

Helaas ben ik een slechte leugenaar. "Ze ligt nog thuis, blijkbaar," probeer ik hulpeloos. De verkoopster laat zich niet uit het veld slaan: zo goedkoop kom ik er niet vanaf. Ze tokkelt even op de computer en legt me dan het vuur aan de schenen: "Naam?"

Ik voel me een Joodse die door de Gestapo is betrapt op smokkelen, maar mijn laatste troef is nog niet uitgespeeld. Ik verbijt mijn angstzweet en geef zonder blikken of blozen mijn naam.

"Laat alsjeblief één van mijn vele naamgenotes die de stad bevolken hier klant zijn," prevel ik bij mezelf. Maar de god van handel en commercie geeft niet thuis – of is genadeloos omdat ik geen trouwe gelovige ben. De computer vindt mijn naam niet terug.

"Vreemd," reageert de verkoopster, met een spottend toontje vaagjes verborgen achter de "ee", "soms doet hij het, en soms doet hij het niet."

Ik zucht onhoorbaar. Blijkbaar ben ik niet de eerste die er op deze manier probeert onderuit te komen. Hopelijk ga ik nu vrijuit.

Maar het kruisverhoor is helaas nog niet ten einde. "Is het een kaart volgens het oude of het nieuwe systeem?" Een instinker van jewelste!

"Tja...", aarzel ik weer, "het is wel al een tijdje geleden dat ik ze gebruikt heb..."

"Dan zal het wellicht een oude kaart zijn. Die waren drie jaar geldig, de nieuwe slechts één jaar. Controleert u dat eens goed en vergeet volgende keer zeker uw kasticket niet!" drukt ze me op vermanende toon op het hart.

"Zeker, mevrouw, dank u!" fluister ik, terwijl ik mijn zuur verdiende aanwinst en het bijhorende kasticket van de toonbank gris. Ik ga naar buiten met de opluchting van een spijbelaar die door de prefect op het matje werd geroepen, maar op het nippertje aan een strafstudie is ontsnapt!

"Daar ben je mooi aan ontsnapt," klinkt een stemmetje in mijn hoofd, "maar maak je geen illusies: vroeg of laat krijgt het systeem je wel te pakken."

1 oktober 2013

Verwilderd

door Staf de Wilde

Jan Hoet overleden

Geen enkele curator was zo algemeen bekend als Jan Hoet. Omdat zijn enthousiasme voor de moderne of eigentijdse kunst onnavolgbaar was. Hij was er de apostel van, de bezieler en niets was

hem te veel om die bezieling over te brengen.

Denk aan zijn boksmatch waar hij in werkelijkheid de fysieke paraatheid niet meer voor had.

Hoet was een schilder met een middelmatig talent die radicaal besloot het schilderen te laten en tussenpersoon te worden. Zijn curatorschap werd gewaardeerd tot in het buitenland, vooral in Duitsland, met name op de Documenta in Kassel.

Toch heb ik wat bezwaren tegen zijn populariteit. Hij heeft heel wat kunstenaars commercieel gelanceerd, die het volgens mij niet verdienen om uitverkoren te worden boven de anderen.

Niet voor niets werd Jan Hoet een kunstpaus genoemd: zijn macht of invloed was niet te onderschatten, hij kon iemand maken of kraken.

Als je daarbij bedenkt dat het in de plastische kunsten om veel geld kan gaan, dan moet je bij zijn willekeur wel vraagtekens plaatsen.

In elk geval, het Smak in Gent heeft na zijn vertrek veel van zijn pluimen verloren. Wellicht omdat hij tot die uitzonderlijken behoorde die onvervangbaar zijn. Vanwege zijn energie, zijn missionarisachtige geestdrift, zijn radicaliteit en zijn neus voor talent. Denk aan de grote werken, zoals dat van Francis Bacon en het winkelrek van Joseph Beuys, die hij voor een prikje aankocht toen deze schilder en performer nog niet gerenommeerd waren.

Mijn besluit: Vlaanderen heeft een figuur verloren – met verdachte kantjes, dat wel – die niet in elke generatie geboren wordt.

de haan 27 feb. 14

Waarheid & herinnering

Raamlectuur

door Johan Debruyne

Ten onzent hangen in de laan steevast nogal wat teksten aan de ramen. Doorgaans zijn ze de sober vorm gegeven som van een paar woorden. Slogans eerder. Ik heb er enig oog voor. Toch praat ik, omgeven door dit taalkundig amalgaam, liever tegen een zeldzame poes op een vensterbank. Ik zweer ook wel bij enige afwijzing... En sinds jaren probeer ik tevergeefs een korte conversatie met de herdershond van de bureu. Hij kent me dus al een beetje.

Met zijn imposante verschijning en verwoestende blik houdt hij potentiële dieven uit de buurt van dure fietsen. Hij schrikt af. Toch lijkt hij enigszins content wanneer hij me ziet. Ik voel het, hoewel ik blij ben dat een erg stevige glaspartij ons van elkaar scheidt. Hij headbangt (blij en fier, denk ik) met een touwachtig speeltuig in zijn muil. Lang hoef ik voor hem de aandacht niet te trekken. Ook hiervan ben ik overtuigd. Ik maak me behoorlijk snel uit de voeten.

Bij de bakker gaat mijn aandacht al snel naar een foto en gegevens omtrent een vermiste viervoeter uit de buurt. Maar zelden of nooit kan ik eens verwijlen bij een kort gedicht. Of een echt persoonlijke ontboezeming. De slogans, die in veelvoud te kijk han-

gen, roepen associaties op met wat ik me van de "Bond Zonder Naam" herinner. Ik ken het ding meteen vanbuiten. En de naïviteit stoort me.

Ook de verdienstelijke poging tot een verfrissende look zint me niet. Nieuw lettertype. Ze aaien mekaar, de letters. De meest recente draagt in de langere letter "o" het jaartal 2014. Een zin voor een vol jaar, dus. "Echte vooruitgang laat niemand achter". Mooi. Ik krijg er geen speld tussen.

Al betreft het maar een A4 met vijf woorden en zat het ding mooi opgerold, met burenwensen op de keerzijde in mijn brievenbus, het komt niet aan mijn raam. Niet omwille van het lettertype. Het is vooral die naïviteit die het doet. De braafheid.

Ik ben ook minder dan ooit een gemeenschapsmens. De Einzelgänger in mij neemt de overhand. En die gaat liever zelf op zoek. Ook als hij niets te vertellen heeft. Er is meer dan genoeg lezenswaardigs te vinden.

Onlangs ontroerde mij een lied van Freek de Jonge. "Moederschoot". Hij had het gezongen. Gedeclameerd. Bij "Pauw en Witteman", op de Nederlandse televisie. Kort daarna deed hij het over in "Reyers Laat", op een. Telkens na een studiegesprek.

Ik volg de Jonge al lang. Al van toen hij nog samen met Bram Vermeulen "Neerlands Hoop In Bange Dagen" was.

Niet alleen in Nederland lijken de bange dagen aan een niet te stuiten opmars bezig. Ook de bange mensen zijn nauwelijks nog te tellen. De hoop dan weer behoorlijk weggespoeld.

Tijdens de discussies, voor hij het lied ging zingen, kreeg de 69-jarige cabaretier, tegenwind van zijn tafelenoten. Hij is dat duidelijk niet gewend. In "Reyers Laat" ging het er wel milder aan toe. Maar in dat programma worden alleen maar "fijne mensen" uitgenodigd.

Freek. Hij had me de voorbije zomer nog zo vrolijk gemaakt. Gewoon door te zingen op een podium. In de open lucht. In een gek kostuum. Zijn optreden was erg kort, daar in Amsterdam, op het Museumplein. Ik zong zowaar mee. Maar dit keer vond ik dat er iets in hem gebroken was. Er ging een soort moedeloosheid van hem uit.

Ik ben meteen nadien de songtekst gaan opsnoeren en heb hem de volgende dag aan mijn raam gehangen. "KUNST" van Martin Bril moest wijken. Je moet het ook niet te vol hangen. Je raam. Welhaast niemand leest wat er hangt. Toegegeven: ik afficheer ook een beetje strategisch. De schoonheid van de woorden verhoogt mijn privacy. Een A4 schermt me wat af van de buitenwereld.

Het was authentiek en erg gebald hoe Bril "kunst" heeft omschreven. Ook zijn tekst was me in Amsterdam overkomen. Achter een

vensterraam... Bij valavond. Ik las hem en keek ondertussen naar een poes op een sofa.

"Moederschoot" is lang. Te lang. Hoe ik dat weet? Stiekem ervaren vanuit de zetel waarin ik lig te lezen. Als ik al lees. Rug naar de tuin en wazige blik op de laan.

Soms houden mensen even halt. Om te lezen. Brill werd verrassend vaak gelezen. Het gedicht telt twee komma's en 2 dubbele-punten. "Moederschoot" is langer, weemoediger, directer en telt maar liefst 10 komma's en 6 vraagtekens! Dat gedoe met die lees-tekens, de laatste tijd.

Ik hou voorts geen statistieken bij, maar het zijn vrijwel altijd ouderen die staan te lezen. Ik trek geen conclusies. Maar misschien dat zij wel nog van af en toe een komma houden. Zeker is dat zij de brandweer nooit naar het verkeerde gehucht zouden sturen.

"Moederschoot" aan het raam. De confronterende weemoed zal niet hebben bijgedragen tot leesvreugde.

Weet je, met een nieuw jaar in aantocht, voel ik altijd een zekere druk om iets zinvols te maken. Maar ik twijfel almaar meer aan de... zin ervan.

Toen het in de maand oktober weer zo ver was, raasden her en der vernielende en moordende orkanen en windhozen, en ik was getroffen door het lot van de ijsberen. Een klimaatexpert ben ik niet. Maar ik zie teveel bomen tegen de vlakte gaan, ik schrik telkens weer als een stuk doorweekt groen wordt volgebouwd, het liefst nog dicht bij water, ik geloof rotsvast dat de aarde opwarmt en weet dat de ijsberen in ijtempo worden onteigend.

In geen tijd goot ik deze gevoelens in een soort gedicht, suggereerde dat de grote witte dieren al behoorlijk kunnen zwemmen en op het einde wenste ik mijn dierbaren alsnog een behoorlijk 2014 toe.

Het poëem had ik laten illustreren. Voor een keer had ik zelfs een kunstenaar ingeroepen.

Een enkele geadresseerde liet me weten heel erg ontroerd te zijn. Een ander gaf de auteur de raad te leren zwemmen en een oever te zoeken. En vooral op te houden met zijn cynisme. De anderen reageerden niet.

Het bedroevende aan de snijdende reactie vond ik dat ze uit de pen kwam van een kunstenaar! Hoe kan je, dacht ik me suf, in deze tijden je kop zo diep in het zand steken?

Morgen peuter ik Freeks "Moederschoot" van het raam en komen de paar zinnen omtrent kunst van Martin Brill weer in de plaats. Ik weet niet of ik nog veel moois aan mijn ramen ga bevestigen. Parels voor de zwijnen? Maar ook die verdienen moois.

20 februari 2014

Cultuur zei u?

door Bart Madou

Een tijdje geleden was ik aanwezig op een vergadering van de plaatselijke 'cultuurraad'¹. Eén van de agendapunten was de toekenning van projectsubsidies aan verenigingen die dit aangevraagd hadden. Voor alle duidelijkheid nemen we even het reglement erbij. Artikel 1: '*Verenigingen met een werking in de gemeente kunnen als stimulans voor de realisatie van hun projecten beroep doen op de subsidie in dit reglement beschreven*'. Behalve die hardnekkige taalfout is daar niks mis mee, alhoewel: er staat realisatie van hun projecten, niet 'culturele' projecten bijvoorbeeld, wat al verdomd is. Misschien komen we verder meer te weten. Artikel 3 : '*De subsidie wordt uitbetaald naar aanleiding van een project dat voldeet aan volgende vereisten : § 1. De activiteit overtreft de dagelijkse werking van de verenigingen creëert op die manier een toegevoegde waarde voor het cultuurleven in de gemeente.*' De volgende paragrafen hebben een meer specifiek karakter. Het klinkt dus wel mooi: toegevoegde waarde voor het cultuurleven in de gemeente.

Over naar de praktijk. Passeerden de revue tijdens deze vergadering: een cowboygroepje dat naar een jumelagegemeente trekt, een Halloweenhappening, een carnavalstoet, twee bakken bier aan een buurtcomité, optreden van een stand-up comedian (lachen geblazen) en een (vr)eeftestijn bij een basketbalclub waar in de zijlijn een rockgroepje optrad. En ja, er is nog een andere activiteit ter sprake gekomen, maar daarover straks meer.

Nou, als dat cultuur is, dan ben ik Barack Obama dacht ik toen. En dan hoor ik nog iemand van het beleid beweren dat deze gemeente qua cultuuruitgaven beter dan het gemiddelde van de omliggende gemeenten scoort. Sponsor nog een paar minivoetbalploegen en je culturele statistieken gaan er nog fraaier uitzien. Het was toch Disraeli die beweerde dat er drie soorten van leugens waren: gewone leugens, grote leugens en statistieken?

¹ Wat een cultuurraad in feite is heb ik niet kunnen uitmaken uit de definitie op de gemeentelijke website. Ze hebben het daar wel over man/vrouwverhouding en over het soort leden, maar wat de taak is, daarover geen woord.

Of hoe de vlag (cultuurbeleid) de lading (cultuur) niet dekt. 't Is maar wat je verstaat onder cultuur natuurlijk. Over wat cultuur dan wel of niet is gaan we het hier maar niet hebben, laten we aannemen dat de doorsnee lezer wel intuïtief aanvoelt wat er mee bedoeld wordt.

Laat mij echter vooraf ook duidelijk stellen, het gaat hier niet over het al of niet subsidiëren van wie of wat dan ook (elk zijn prioriteiten), wel over het feit dat men daar onbeschaamd het etiket 'cultuur' op kleeft. Dit gezegd zijnde vind ik dat soort cultuurbeleid ten enen male menonwaardig (en ik wik mijn woorden!). Menonwaardig, de mens dan als individu (individere, a-tomos, particule élémentaire, élément particulier...). Ik bedoel maar met dat soort cultuurbeleid behandel je het individu als een lustsubject (geen object, versta me niet verkeerd). In feite wordt hier een niet eens zo geraffineerde maar wel perverse en hedendaagse versie van brood en spelen geïntroduceerd. Amusement en hoe platter hoe beter, zolang het volk niet mort, Sire! Pardon, mijnheer de Burge-meester!

Noem zoiets dus geen cultuur, maar hoe dan wel? Noem het ja, amusement of vermaak of entertainment (een term die in is). Vrije tijd vind ik al wat misleidend, want nergens is iets zo onvrij dan in de zgn. vrije tijdsbranche, alleen in de vrije markt is vrij nog onvrijer en misschien bij de vrije wil, maar geen filosofische traktaten hier. Ontspanning dan? Dat lijkt mij een mooie en treffende bepaling en kijk dat is nu juist het tegengestelde van cultuur, want cultuur is per definitie, is etymologisch ook – cultuur komt van cultus, het participium van het Latijnse colere wat het land bewerken betekent – geen ontspanning maar (in)spanning. Twee zaken die lijnrecht tegenover elkaar staan. *'Difficilia quae pulchra'* – 'wat mooi is, kost moeite' (Erasmus – en vele anderen, waaronder ondergetekende).

En juist die verwisseling stoort mij enorm, het klinkt zo hypocriet nietwaar. En ofwel is men zich van die hypocrisie bewust en dan vind ik dat erg, ofwel is men zich daar niet van bewust, en dan is het nog erger, want hopeloos.

Om nu even terug te komen over het verzwegen project van hierboven. Het betrof een festival van Folk dance & dito music. Toegegeven, zoiets behoort met alle recht en reden tot het thema cultuur, al mogen we daar ook de lat niet te hoog leggen. Niettemin: waarachtige cultuurmaterie. Mooi dus.

De vlag en de lading, dat is dus mijn grote probleem met het gemeentelijk cultuurbeleid, en jammer genoeg is dat ook zo in de meeste andere gemeenten en in Vlaanderen in het algemeen, en ik zou zelfs van een Europees probleem durven spreken. Dat dit zo is, kan misschien als excuus gebruikt worden, maar uiteraard mag het niet als excuus gebruikt worden.

Mijn tweede probleem dat nog enorm veel groter is dan het eerste, is het volgende: als men met de vlag 'cultuur' de lading niet dekt, met welke vlag is dan die lading, (echte) cultuur dus, gedekt? Wel het antwoord hierop is bedroevend simpel: er is gewoon geen lading om af te dekken, ik zie hier nergens cultuur, cultuur die naam waardig, op een paar uitzonderingen na dan. Het probleem van het huidige cultuuranalfabetisme ligt heel diep en ik weet niet of dat in één, twee generaties zal kunnen ten goede keren, en met de huidige trend om op alles wat met cultuur te maken heeft te besnoeien (besparingen is het toverwoord), vrees ik zelfs dat we het einde van de neergang bijlange nog niet gezien hebben.

Een mooi ogend recept hoorde ik van een piepende jonge politicus: laat het volk spreken! Democratie vanuit de basis, wie kan daar nu tegen zijn? Wel ik dus. Want wat men hier democratie durft (ja, hoe durven ze!) te noemen is een gewiekste manoeuvre van de (on)vrije markt! Die politicus in kwestie beweerde een tijd geleden dat men het toekennen van subsidies aan culturele gezelschappen maar aan het spel van de markt moest overlaten. Ik geef u op een blaadje dat binnen de kortste keren instituten als de KVS, de VLOS, P.A.R.T.S en andere Petites Bandes hun boeken mogen dichtdoen en dat Jan Caeyers voor de tweede maal zijn valies zal mogen pakken¹. Daartegenover staat natuurlijk wel dat het land zal overspoeld worden met rechtopstaande grappenmakers à la Geert Hoste en Co. (sorry, maar het is de enige naam die ik van

¹ In 1993 richtte Jan Caeyers de Beethoven Academie op. Vandaag nog op de website van De Singel: 'De Beethoven Academie is in de voorbije jaren uitgegroeid tot een belangrijke en vernieuwende factor in het Vlaamse en Europese muziklandschap. (Laatst aangepast op 20/2/2006)'. Maar op 31 oktober 2006 speelde de Beethoven Academie haar afscheidsconcert in cultuurcentrum de Warande in Turnhout. Dit werd door de stopzetting van de subsidiëring genoodzaakt. De vzw werd in vereffening gesteld. In 2009 kwam van Jan Caeyers een lijvige en internationaal geprezen Beethoven biografie uit. Hij richtte in 2010 een nieuw orkest op, Le Concert Olympique.

dat wereldje ken). Hoe platter, hoe liever dan, want lachen is toch wel gezond zeker? En wie laatst lacht, blijft alleen over.

Ben ik dan een verbitterde romanticus van het meest sentimentele soort, het voorbeeld van een Houllebecqiaanse Einzelgänger?

En wie wat ernstige(r) lectuur wenst over dit fenomeen raad ik ten zeerste Stefan Hertmans' "De mobilisatie van Arcadië" en Rob Riemens "De eeuwige terugkeer van het fascisme" aan.

Dixi.

Beleefd

door Bart Madou

HENRY VAN DE VELDE

Net als verleden jaar voor de uitstap naar de Constant Permeke-tentoonstelling was het een druilerige, winderige dag. De reis verliep vlot alhoewel 28 maal ons ticket voor de metro valideren wat geduld vroeg.

We stapten uit in station Mérode en via een ommetje langs het mooie Cauchyhuys bereikten we het Jubelpark.

De tafels in restaurant Midi 50 waren gereserveerd, de bediening was 'impeccable' en de zalm smaakte meer dan voortreffelijk

Daarna de tentoonstelling: Henry Van de Velde, Passie – Functie – Schoonheid. Passie was in elk geval ook van toepassing bij de gidsen (we waren in twee groepen verdeeld): in keurig Nederlands (Jan-Becaus-Nederlands beweerde iemand van de ene gids) kregen we een degelijk overzicht van het leven maar vooral van het oeuvre van deze grote Belgische veelzijdige kunstenaar.

Omdat we door het enthousiasme van de gidsen meer dan een half uur later dan verwacht buiten kwamen, hadden we zo een slechts één uur (inclusief het avontuur om 28 maal de automatische toegangspoortjes van de metro te trotseren) in plaats van anderhalf uur vrij, te weinig tijd want te riskant om nog ergens binnen te wippen, te veel tijd en nogal vervelend om een uur op onze trein te staan wachten. Maar aangezien het niet druk was in het station mochten we een vroegere trein nemen, zodat we per slot van rekening een uur eerder dan oorspronkelijk voorzien te Brugge arriveerden.

DE GRIEKSE TRAGEDIE

De eerste lezing uit onze vijfdelige reeks over het Griekse theater was gewijd aan de Griekse tragedie. Tragedie, in ons dagelijks taalgebruik roept het allerlei associaties op van familiedrama over natuurrampen tot niets ontziende oorlogen. En vanuit deze insteek begon Thomas Crombez ook aan zijn uiteenzetting, daarna gaf hij een overzicht van de opvoeringen van de klassieke tragedies in het Nederlandstalige schouwburgen, hieruit bleek een meer dan eeuwenlange stilte en een fikse heropleving tijdens de laatste decennia. Thomas vervolgde met een uitleg over de oorsprong van het tragedie. Interessant was ook de link die hij legde met de architectuur en de inplanting van het Griekse theaters in de omgeving.

ZUS VAN...

Op zondag 2 februari bracht actrice Annemie Sels de monoloog 'Zus van...' van Lot Vekemans. Het was een stuk gebaseerd op de mythologische figuur Ismene, zus van Antigone, dochter van Oedipus. We kregen het verhaal van Ismene die altijd in de schaduw heeft geleefd van haar heldhaftige zus Antigone. Een vrouw die op zichzelf geen bestaansrecht heeft, omdat ze nooit iets groots heeft gepresteerd. Een vrouw die zich schaamt voor wie ze is en hoe ze is geweest. Duizenden jaren na haar dood begint ze te praten, ergens op een plek waar de tijd niet meer telt.

Gedurende ruimschoots één uur kroop Annemie Sels in de huid van Ismene en wist ons met haar verhaal te boeien in deze moderne tragedie over een antiek gegeven.

DE GRIEKSE KOMEDIE

Na zijn lezing over de Griekse tragedie gaf Thomas Crombez een uiteenzetting over de komedie in het antieke Griekenland. De komedie, zowat het tegendeel van de tragedie. Thomas Crombez begon opnieuw met een verduidelijking van de naam 'komedie', hij toonde aan waarom we vandaag geen echte voeling meer hebben met het genre. Hij beperkte zich wel tot de zgn. oude komedie met Aristophanes als enige auteur van wie werk bewaard is gebleven. Er werd afgezien van de zgn. middelste komedie en de nieuwe

komedie. Vanzelfsprekend keken de toeschouwers van de V^{de} eeuw voor Christus anders tegen de komedie aan dan wij nu. Merkwaardig is namelijk een zekere mengvorm: er kwamen zowel typetjes voor, maar inhoudelijk was de komedie ook erg satirisch, er werd nogal wat kritiek gespuid op toenmalige wantoestanden of publieke personen. In een tweede gedeelte belichtte de spreker de structuur van de klassieke komedie die standaard bestond uit een prologos, een parodos (intocht van het koor), verschillende epeisodions (dialogen tussen de acteurs), elk geflankeerd door een stasimon (waarin het koor reageert op wat er op scène gebeurt) en tenslotte een exodos (het koor dat de scène verlaat). Thomas eindigde met het overlopen van enkele voorbeelden van nog gekende komedies van Aristophanes, als De vogels, De kikkers, Lysistrata enzovoort.

ELEKTRA

De derde en laatste lezing van Thomas Crombez was gewijd aan de figuur van Elektra. Om te beginnen is er de populariteit van het verhaal: zowel Aeschylus, Sophocles als Euripides hebben het opgevoerd in een van hun tragedies. Bij Sophocles nam Elektra de meest centrale plaats in, daarom werd vooral op zijn versie dieper ingegaan. Vooraf schetste Thomas een beeld van Elektra, zoals dat in de mythologie en de kunsten tot ons gekomen is. Hij maakte tevens van de gelegenheid gebruik om via haar stamboom (tot haar betovergrootvader Tantalus) alle intriges die in de fel getroffen familie voorkwamen te duiden waardoor we een beter aanvoelen kregen van wat er in Elektra moet omgegaan zijn. We leerden eruit hoe sterk fatalistisch deze tragedies zijn en over welke vreselijke macht en willekeur de goden wel beschikken. Ook een mooie vergelijking met Hamlet, die als enige – net als Elektra – nog rouwde om de dood van zijn vader, was op zijn plaats. Thomas Crombez wees ons ook op de dramatische ironie in het stuk: de personages tasten nog vaak in het ongewisse terwijl de toeschouwers al weten wat er gaande is, zo bijvoorbeeld de blijdschap van Clytaemnestra over de dood van haar zoon Orestes (die het op haar leven gemunt heeft), terwijl de toeschouwer juist weet dat Orestes al aangekomen is in de stad. Dankzij de drie lezingen van Thomas Crombez kregen we een beter inzicht in het antieke theater bij de Grieken.

Te Beleven

door Bart Madou

4^e Thomas Mannlezing: To care or not to care

Over Bruto Nationaal Geluk en acrobatische ethiek, een expeditie van mij tot jij tot wij(k) tot wereld

Leonor Wiesbauer verzorgt de 4e Thomas Mannlezing. Ze wordt ingeleid door Henk Vandaele, filosoof en ethicus.

De Belgische Leonor Wiesbauer is van Pools-Argentijnse afkomst en heeft in juni 2005 samen met Riccardo Petrella de UAB (Universiteit voor het Algemeen Belang) in Antwerpen opgericht. Zij is docente filosofie en coördinator Maatschappelijke Dienstverlening aan Sint-Lucas, departement Kunst van de Karel de Grote-Hogeschool Antwerpen.

In 1999 richtte zij de vrijwilligersorganisatie stRaten-Generaal op. Daarnaast organiseert Leonor Wiesbauer ook pro bono sociaal-artistieke projecten. In 2003 publiceerde zij 'Het Larssoncomplex'.

Zij is medeauteur van 'Het Bruto Nationaal Geluk' en daarover gaat ook haar lezing.

Wiesbauer over haar lezing: de expeditie vangt aan bij 'mij' en nog wel voor de geboorte en volgt het proces van de identiteit in wording, die tevens synthesisch is.

We zoomen in op de betekenis van de ander - zowel 'jij' als 'wij' voor de betekenis van het eigen bestaan en onze transcendentale drift, de zoektocht naar bestaanswaardheid.

We vervolgen onze weg via de vraag naar het verband tussen collectief welzijn en individueel geluk.

Veel is vreemd op deze wereld, niets is vreemder dan de mens...
(Sophocles)

We kijken naar de wereld en stellen vast welk een dystopie we gecreëerd hebben. We kijken naar de mens en zien hoe die ook in staat is de wereld te verbeteren, zichzelf te veredelen.

"Daarvoor is het hart broodnodig- het hart dat een hart heeft voor alle harten []

Meer nog, als de mens een diersoort is die mag blijven bestaan, dan is het enkel en alleen omdat, en voor zover dat, er mensen zijn die onzelfzuchtig streven naar wat goed is voor alle harten. Noem mij naïef, maar ik geloof dat alle mensen dat willen, of zouden willen kunnen willen." (Jan Lauwereyns)

De lezing heeft plaats in het gemeenschapscentrum **Groene Meersen, Stadionlaan 50 te Zedelgem op zondag 27 april om 10.30 uur.**

Horen, zien en schrijven...

"Yes, there is such a thing as society!"

Repliek aan Thatcher & Co door Leonor Wiesbauer

Moderne architectuur in Brugge - stadswandeling

Brugge, dat weten wij, is vooral bekend om zijn middeleeuws stadscentrum met zijn vele trapgevels en zijn reien en zijn rigoureuze reglementering inzake bebouwing. Maar er zijn de laatste jaren ook een aantal merkwaardige nieuwbouwprojecten tot stand gekomen, de ene al zichtbaarder dan de andere: het Concertgebouw, het paviljoen van Toyo Ito (dat intussen weer verdwenen is), het station, het nieuwe Rijksarchief ..., maar er zijn ook minder zichtbare projecten zoals het Kanaaleiland en de Coupurebrug en niet te vergeten de talrijke particuliere woningen met soms oude gevels waarachter een zeer hedendaagse bouwstijl schuil gaat.

Hedendaagse architectuur in een historische omgeving, het kan best boeiend zijn. Met een stadsgids trekken we gedurende twee uur door de binnenstad. Na de wandeling kunnen wij nog een kijkje nemen in een prachtig vernieuwde rijwoning aan de coupure. De architect én bewoner vergast ons op een deskundige uitleg.

Voor wie nadien nog wil napraten aan een gezellige tafel is er de mogelijkheid een kleinigheid te eten in Phare du Vie.

De wandeling vindt plaats op **zaterdag 17 mei om 13.30 uur.** We komen samen aan de **Smedenpoort**, kant Sint-Andries. Maximum 20 deelnemers. Vooraf inschrijven noodzakelijk. Het avondmaal is facultatief.

Tussen medelijden en spot – de houding van de Romeinen tegenover personen met een handicap

Er zijn veel manieren waarop mensen naar handicap kijken. Zo kunnen we een onderscheid maken tussen een moreel of religieus model, een medisch model, een sociaal model en een cultureel model. Verschillende modellen kunnen gelijktijdig voorkomen op dezelfde plaats. In de klassieke oudheid hadden we voornamelijk met het moreel model te maken.

Morele en religieuze modellen gaan over zingeving: hoe verklaar je dat de ene mens een functiebeperking verwerft of ermee geboren wordt, en de ander niet? Wat doet de maatschappij met die mensen en welk effect heeft dat op de persoon met een handicap zelf? In het antieke Sparta gooide men baby's met een functiebeperking van de rotsen. De talloze religieuze en morele visies op handicap bevatten naast een verklaring (noodlot, pech/geluk, goddelijke tussenkomst...) ook waardeoordelen. Die konden zowel negatief (straf van god, schuld, vloek, maatschappelijke last) als positief zijn (goddelijk, zegen, bovenmenselijk).

Bert Gevaert neemt ons op **zondag 1 juni 2014 om 11 uur in het Gemeentehuis van Loppem** mee naar de oudheid en laat zien welke houding de Romeinen aannamen tegenover mensen met een handicap. Een boeiende en verrassende tocht!

De Grote verhalen: Gilgamesj-epos

Op 15 juni e.k. starten we met een reeks De grote Verhalen, waarin wij enkele bekende en minder bekende mythologische verhalen willen voorstellen.

Voor dit jaar hebben we gekozen voor het Gilgamesj-epos, de Odyssea van Homeros en De geheime geschiedenis van de Mongolen. Volgend jaar hopen we lezingen over verhalen uit Indië en uit Mexico en de Edda's te kunnen brengen.

Als eerste komt het Assyrische Gilgamesj-epos aan de beurt. Dit heldenepos kwam ca. 2100 voor Christus tot stand in het zuiden van Mesopotamië en verhaalt ons over de zoektocht naar onsterfelijkheid van koning Gilgamesj en zijn vriend en vaste begeleider Enkidoe. Uiteindelijk zal Gilgamesj gelouterd terug komen als iemand die de dood accepteert en trots is op wat hij in dit leven heeft bereikt.

Professor Michel Tanret is assyrioloog en emeritus hoogleraar aan de vakgroep Talen en Culturen van het Nabije Oosten aan de Universiteit Gent. Hij nam deel aan opgravingen in Irak en coördineerde een interuniversitair project over de geschiedenis van het oude Mesopotamië. Hij geeft zijn lezing op **zondag 15 juni 2014 om 11 uur in de bibliotheek van Zedelgem** (activiteit i.s.m. Bibliotheek Zedelgem).

Een selectieve zelfbiografie van Z tot A

door Bart Madou

Elk trimester een stukje eigen biografie. In elke aflevering staat er één (ding)woord centraal, een woord dat mij ooit dierbaar was. Maar ook telkens de naam van drie kunstenaars: een auteur, een componist en een beeldend kunstenaar. Verder bespreek ik nog een locatie die mij in het verleden dierbaar was. Allemaal volgens de letters van het alfabet, maar dan van Z tot A, dit maal de S.

S

Strijkkwartet

Omdat ik geen inspiratie vond voor mijn eerste zin – kan gebeuren – heb ik maar opus 130 van Beethoven opgelegd, zijn 13de strijkkwartet. Wat een sonoriteit! Van in het begin al, adagio ma non troppo, vooral non troppo en meteen zou ik u kunnen zeggen: waarom het strijkkwartet? Wel daarom. Eigenlijk is er inderdaad maar één mogelijkheid – en dan nog! – om uit te drukken waarom een strijkkwartet zo uniek, zo geniaal, zo intiem, zo intens en-zo-voort is: luister! Audire aude. Hoe komt dat toch, zo gegrepen kunnen worden door het strijkkwartet? Het was nochtans zeer slecht begonnen, mijn allereerste live concert was namelijk een uitvoering van een strijkkwartet van papa Haydn ergens in een plechtige zaal van een nog plechtiger gebouw van het toen nog plechtige Brussel. Vijf, zes jaar moet ik geweest zijn, en het zal u niet verwonderen: ik heb mij stierlijk verveeld, zolang stil moeten zitten en je mond houden, dat zag er niet goed uit voor de toekomst van het strijkkwartet in mijn later leven. Hoofdschuldige was mijn tante, eigenlijk niet mijn tante maar een vriendin van mijn zus en waarom zij tante werd genoemd is mij nooit duidelijk geweest. Tante Rosa. Kinderen maken ze veel wijs en zeker tantes doen dat. Ergens rond die tijd beloofde tante Rosa mij een kom-

pas, op een toon waar zelfs geen eed meer op moest gedaan worden, het wás een eed. Ik werd acht, negen, tien,... nog geen kompas. Veertien, vijftien, ... ik werd groot, maar nooit een kompas gezien. Moraal van het verhaal: beloof nooit iets aan kinderen, ook al zijn ze nog zo klein, die kinderen onthouden alles, bezorg hen dus geen vroegtijdige frustraties.

Terug naar dat plechtige concert. Achteraf bekeken was het misschien een compensatie voor het feit dat ik die dag met tante Rosa naar de mummies heb mogen gaan kijken. Hola, niet zomaar hoor! Het museum was namelijk juist gesloten, maar met een briefje van weet ik veel, 100 frank misschien, door mijn tante in zijn hand gestopt, trokken wij met een suppoost in snelwandelformaat door de al verduisterde zalen recht naar de zaal waar de mummies lagen. De tocht leek me toen spannender dan de mummies zelf, Haydn vormde daarna de anticlimax. En toch is het het strijkkwartet geworden dat mij steeds meer geboeid heeft en vaak vroeg ik mij dan af: wat is er zo speciaal aan een strijkkwartet? Nauwelijks vier instrumenten, uit dezelfde familie dan nog, en zelfs twee violen en dat dit je zo kan aangrijpen. Het heeft juist alles te maken met de soberheid van het instrumentarium denk ik, waardoor een bijzonder abstracte vorm kan gecreëerd worden. Voor mij verenigt het strijkkwartet zowel een intellectueel, een esthetisch en een spiritueel ideaal in zich. Ik vind het ook een erg ascetisch genre met een zeer introspectief discours, bovendien is het geweten dat het strijkkwartet een heel veeleisend genre is, waar juist het detail van fundamenteel belang is. Dat een strijkkwartet zich bij uitstek leent tot vernieuwing en experimenten zal er ook wel aan gedaan hebben dat het sinds zijn ontstaan rond pakweg het geboortjaar van Beethoven, 1770 dus, nooit van de muzikale scène verdwenen is, noch qua uitvoeringen, noch qua composities, wat niet van andere genres kan gezegd worden. Wie componeert er vandaag nog symfonieën bijvoorbeeld? Een verlichte geest als Goethe noemde het strijkkwartet al een conversatie onder vier redelijke mensen en de romanticus Stendhal had het over '*une conversation de quatre personnes aimables*'.

En nu ben ik u nog mijn favoriete strijkkwartetten schuldig. En nee, veel verrassingen gaat u hier niet vinden, bij dergelijk klassiek genre vind ik mijzelf ook volkomen terug in de klassiek geworden meesters van dit genre: Beethoven, Bartok en Sjostakovitsj en als ik dan toch moet kiezen dan maar Beethovens opus 133, de Grosse Fuge, in feite de eerste finale van zijn opus 130. Bartoks 6de strijkkwartet (eigenlijk zijn 9de, maar daar maken zelfs de beste muziekencyclopedieën geen melding van), vooral dan het laatste deel: mesto. Sjostakovitsj ontroert mij het meest met zijn

zeer weemoedige en erg autobiografische 8ste strijkkwartet. En bij de nieuwlichters is het vooral Wolfgang Rihm die mij heeft weten te bekoren.

Kwamen ook in aanmerking: Stille, Sapere aude

Sand

Het verhaal over hoe ik George (zonder s!) Sand leerde kennen en waarderen is zelfs niet eens prozaïsch, laat staan romantisch, wat toch wel zou gepast hebben bij deze dame uit Nohant.

Ergens in de duistere jaren van mijn midlife crisis reisde ik regelmatig voor enkele dagen naar Chateauroux voor mijn werk. Chateauroux, hoofdstad van de Berry, alleen het binnen- en uitrijden van Dijon is lelijker dan daar in Chateauroux, met dat grote verschil dat in tegenstelling met Dijon de binnenstad van Chateauroux ook nog aartslelijk is – of tenminste toen nog was, ik ben niet op de hoogte van eventuele stadsverfraaiingen in Frankrijk. Maar in de omliggende streek vind je wel La Châtre, Nohant, Vicq en iets verderop Gargilesse – en overall kleine, muffige Romaanse kerkjes met onwaarschijnlijk mooie fresco's binnenin. Mon Dieu, dat was de Berry van George Sand! Een ferme dame hoor die George! Eigenlijk heette ze Aurore Dupin en toegegeven, iemand die haar naam vermannelijkt, dan ook nog een pantalon draagt, haar haar kort laat knippen en de ene sigaar na de andere opsteekt kon in het Parijs van de eerste helft van de 19^e eeuw op weinig begrip rekenen en nog minder in de provincie. Sand schilderde ook, aquarellen, daar was zij tamelijk goed in, ze schreef ook, daar was ze beter in en ze kon ook mannen rond haar vingers draaien, daar was ze een kampioene in en ook daarom vermoed ik heeft ze nooit de erkenning gekregen die ze wel verdiende. Jazeker, haar proza stond in de schaduw van dat van Victor Hugo, Honoré de Balzac en later Gustave Flaubert, met wie ze allemaal innig bevriend was, maar er daarom denigrerend over doen vind ik misplaatst. Ze schreef vooral streekromans (romans champêtres), dat wel, maar die werkjes ademen een onge Kunststelde eenvoud uit, ze zijn niet alleen zeer leesbaar, maar ook nog echt genietbaar. *La Mare au diable*, *François le Champi*, *La Petite Fadette*, alle geschreven tussen 1845 en 1849, kunnen je tijdelijk de rauwe realiteit van elke dag doen vergeten. Maar de rauwe realiteit van de 19de eeuw, met zijn industriële revolutie, dat is George Sand ook niet ontgaan, ze heeft er zelfs romans over geschreven, iets wat niet zo bekend is.

Spiridion uit 1839, *Le Meunier d'Angibault* uit 1945 en *La ville noire* uit 1860 zijn voorbeelden. Sand had een sterk rechtvaardigheidsgevoel en liet zich beïnvloeden door toenmalige socialistische denkers, ook was ze actief tijdens de Februarirevolutie van 1848 in Parijs. Interessant om lezen is ook haar autobiografie, *Histoire de ma Vie* (ze was nog maar 50 en zou nog 20 jaar leven) en verder *Un hiver à Majorque*, waarin ze verslag doet van haar verblijf op het eiland waar zij moeder, verpleegster en minnares van de ziekelijke Chopin was (hij componeerde er zijn fluwelen Regentropfen-Prelude, het nr. 15 uit zijn opus 28).

Kwamen ook in aanmerking: Schulz, Sebald

Strozzi

Barbara, weet je. Een vrouwelijke componist én uitmuntende zangeres, meer nog, leefde van 1619 tot 1677. Beslist een uitzonderlijke uitzondering. In mijn roman Marmerluchten heb ik haar tot hartsvriendin van de kunstschilderes Artemisia Gentileschi gemaakt, een fictieve vriendschap maar hoe dan ook bijna zeker dat die twee elkaar gekend hebben, ze verbleven beiden geruime tijd in Venetië, waren tijdgenoten (Artemisia was een stuk ouder) en waren kunstenaressen. Ze stamden echter uit een ander milieu, Artemisia verkeerde wel in de hogere kringen maar werd daar enkel als een soort ambachtsvrouw beschouwd, Barbara daarentegen behoorde als dochter van de invloedrijke Giulio Strozzi (een slippertje met een keukenmeid) tot de rijke familie van de Strozzi's. Giulio erkende pas later het vaderschap. Strozzi moet beslist ook Claudio Monteverdi gekend hebben die tijdens Strozzi's vroege volwassen jaren zijn laatste levensjaren als maestro di cappella van de San Marco in Venetië doorbracht en er ook stierf. Het werk van Barbara Strozzi bestaat louter uit vocale stukken. Er zijn zo'n 125 liederen bekend van haar: eenstemmig of voor meerdere stemmen en meestal met begeleiding van basso continuo. Heel mooi zijn bijvoorbeeld haar *Amor, non dormir più* en *Gite o giorni dolenti*. In Marmerluchten is het dit lied over de slapende Amor dat we over het Trasimeense meer horen klinken wanneer, met een knipoogje naar Virginia Woolfs *Orlando*, de oude schilder Bernardo Strozzi na een diepe duik in het water er als een jonge Barbara weer te voorschijn komt.

Kwamen ook in aanmerking: Schubert, Sjostakovitsj, Schnittke

Schiele

Er hangt een Schiele in mijn woonkamer, geen origineel uiteraard maar een mooie, professioneel ingelijste poster. Een portret uit 1911 van een vrouw die niet eens de ambitie had om geschilderd te worden, ze draait namelijk haar hoofd naar rechts en – kijkt voor zover je met gesloten ogen kan kijken – in zichzelf, zich niets van de omgeving aantrekkelijk. Een omgeving die er trouwens ook niet is, een egaal beige achtergrond. Het is een schilderij uit een privécollectie, je gaat er niet vlug een afbeelding van vinden in naslagwerken, catalogi of postkaarten en zelfs niet op Google, alhoewel: als je zoekt naar Schiele +

Daydreamer, dan lukt het wel. Een dagdroomster dus, maar ook een typische Schiele, schilderijen die ergens het midden houden tussen de 3 K's: Klimt, Kokoschka en kubisme. Schiele een tekenaar-schilder of een schilder-tekenaar? Deze dagdroomster heb ik voor het eerst gezien in Florence.

Tientallen jaren geleden was er daar in een of ander palazzo een zomertentoonstelling van minder bekend werk van Schiele in privébezit. De poster heb ik daar toen gekocht, voorzichtig opgerold en veertien dagen lang meegesleept van de ene camping naar de andere. Op een paar lichte maar duidelijk zichtbare kreuken na kon ik hem thuis ontrollen en daarna laten inlijsten bij een bekend Brugs lijstenmaker – de lijst kostte stukken meer dan de prent – en jawel hoor, geen kreukje meer te bespeuren, ik had het niet durven dromen.

Intussen is de afbeelding al danig verbleekt door de zon, ondanks het feit dat zij opgehangen is in een voor de zon ontoegankelijk muurgedeelte waar deze vrouw de dag door droomt.

Kwamen ook in aanmerking: Soutine, Niki de Saint Phalle

Saint-Benoît-sur-Loire

Als je uit Orléans vertrekt en stroomopwaarts de Loire volgt dan val je zowat van de ene verwondering in de andere. Chateauneuf-sur-Loire met zijn park is geen wereldwonder maar een heel gezellig en net dorp met al zuiderse allures. In de schaduw van de oude kerk is het er aangenaam toeven met een plaatselijke vin blanc. Maar na die vin begint het pas, je verwijderd je even van de Loire en je komt aan in Germigny-des-prés, een aha-aha-Erlebnis (maar dat is voor de G). Er is een kleine met enkele bomen omzoomde plaats en bij mijn weten is er daar maar één hotel en het heet dan ook Hôtel de la Place. Als het weer een beetje meezit is een tweede vin blanc op het terras van Hôtel de la Place niet te versmaden. Maar dan... je rijdt en voor wie het zich kan veroorloven, je wandelt verder en je bereikt de wat opgehoogde oever van de Loire. Rij of wandel dan niet verder! Beklim deze talud en je wordt getrakteerd op een magnifiek vergezicht: de sloom slingerende Loire die rond verschillende groenende eilanden meandert, en dan helemaal op het Oosten, helemaal in de verte, het silhouet van de abdij van Fleury in Saint-Benoît-sur-Loire. Natuurlijk wordt het daar straks voor de kerk ook een vin blanc, maar het uitzicht vanop het terras, naast de fontein, is betoverend. Alleen jammer dat zowel Fransen als toeristen liever hun wagen voor het portaal deponeren in plaats van de parking te gebruiken, die zich nauwelijks 200 m verder bevindt. Paus Johannes II was hier – het beeldje op de fontein liegt er niet om – en ik was hier dus ook, meerdere malen zelfs. Vaut un détour. En telkens weer dit Vézelay-effect (ik noem het zo omdat ik dit effect voor het eerst echt in Vézelay beleefd heb): een mengsel van sprake-loosheid, nostalgie en willen ontsnappen uit de wereld, vooral dan de wereld waar je straks weer naar toe moet. Stilte is een belangrijke voorwaarde om het effect ten volle tot zijn recht te laten komen, maar als je de drukkere periodes mijdt, lukt dat wel aardig. Versteende schoonheid, primitieve soberheid, je slentert van kapiteel naar kapiteel, nergens vind je die eeuwigheid dichterbij jou dan daar. Het feit

dat de kapitelen in de narthex zo laag geplaatst zijn vergemakkelijkt de dialoog met de versteende middeleeuwen.

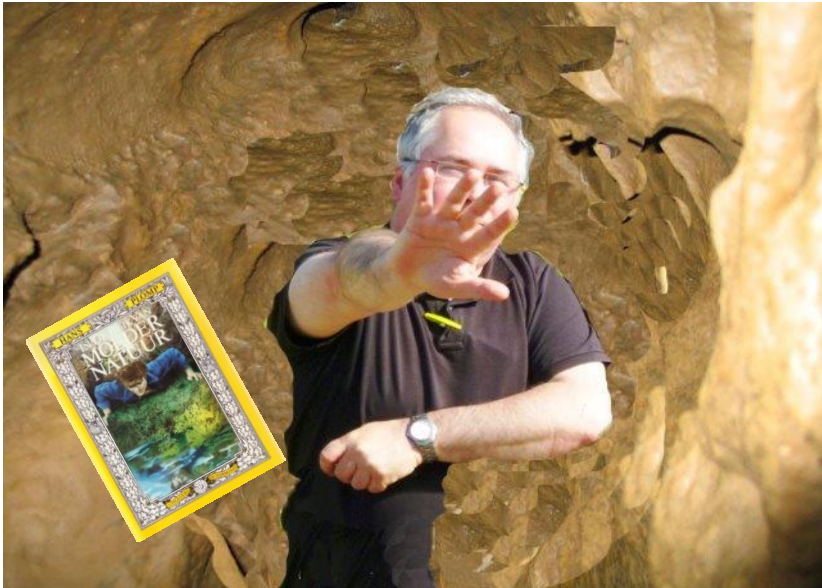
Kwamen ook in aanmerking: Sarteano, Salisbury, Steenbrugge

Volgende aflevering: R

Het favoriete boek

Stefaan Huyzentruijt kruipt in de buik van Moeder natuur

Provobeweging, Amsterdam, Kabouters, Witte Fietsen, Wiet, Vondelpark, Krakkers, LSD... zijn allemaal begrippen uit de leefwereld van Hans Plomp, de schrijver van het boek dat ik u graag wil voorstellen.

Elf verhalen en een handvol korte gedichten staan er in het boekje van amper 130 bladzijden. Ze zetten je af op de berm van de autosnelweg, of voeren je op de weg naar het oosten, waar de eeuwigheid wacht. Je dwaalt rond in een boze droom en je maakt kennis met een heuse huisgeest. Je hoort de zonnestralen zingen,

de planten kunnen praten en de aarde zucht. De gekken blijken toch niet zo gek, terwijl een rijke man duidelijk de dwaasheid zelf is.

Het boek doet nu soms wat verouderd aan, maar blijft een document, een product van de mei '68 generatie, van een tegencultuur die ik nogal gretig probeer te herkennen in de vroeg-volwassenen van vandaag. Toen ik "*In de Buik van Moeder Natuur*" de eerste keer gelezen had - ik was dan ergens vooraan in de twintig - kwam er een soort rust over me. Het boek verwoordde mijn eigen nieuwsgierigheid, protest, verwondering en kwaadheid. Het maakte deel uit van mijn ontdekken van de eerste esoterische, spirituele en metafysische beelden en gedachten.

Ik kreeg het boekje te leen van een beeldhouwer/kunstschilder. Kort erna werd het mijn eerste aangekochte boek. Niet zonder ironie ziet het er uit als een uitgave van het tijdschrift National Geographic...

In de Buik van Moeder Natuur, Hans Plomp, De Harmonie, Amsterdam 1976, 130 p, ISBN 9061690668

Hans Plomp °1944, leeft nog steeds in Ruigoord, waar hij een stukje geschiedenis van de Amsterdamse mei '68 generatie schreef. Ruigoord is een gekraakt negentiende-eeuws dorp, een kunstenaarskolonie, dat als een oase (of anachronisme) tussen de petrochemische industrie ligt van de Amsterdamse zeehaven. In '73 werd het dorpje onder meer onder zijn leiding van de sloophamer gered. Ruigoord is ook de titel van het eerste verhaal in het boek.

http://nl.wikipedia.org/wiki/Hans_Plomp

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Ruigoord>

Horen, zien en schrijven...

"Wie niet in alle zogenaamde vrijheid precies doet wat iedereen tegenwoordig vindt te moeten doen, valt uit de boot als onaangepast, achterlijk of hoogmoedig."

Stefan Hertmans, in: De mobilisatie van Arcadië

DE LEESGROEP
Openbare Bibliotheek
Zedelgem

De Leesgroep las...

door *Els Durnez*

Tommy Wieringa, Dit zijn de namen

We kenden Tommy Wieringa al van Joe Speedboot en Caesarion. Met hoge verwachtingen begon-

nen we aan "Dit zijn de namen". We waren geboeid van het begin tot het einde.

Er is de setting: de steppe, waar een zevental vluchtelingen rondwalen. Ze zijn door mensensmokkelaars afgezet en zwerven maandenlang rond. Het levert mooie beschrijvingen op zoals het neerleggen van lappen plastic, om 's morgens de dauw te kunnen opvangen en te drinken.

Vervolgens is er de zoektocht van Pontus Beg. Hij is op zoek naar zijn geschiedenis, zijn joodse roots. Na een aantal hoofdstukken wordt de parallel tussen beide verhalen duidelijk.

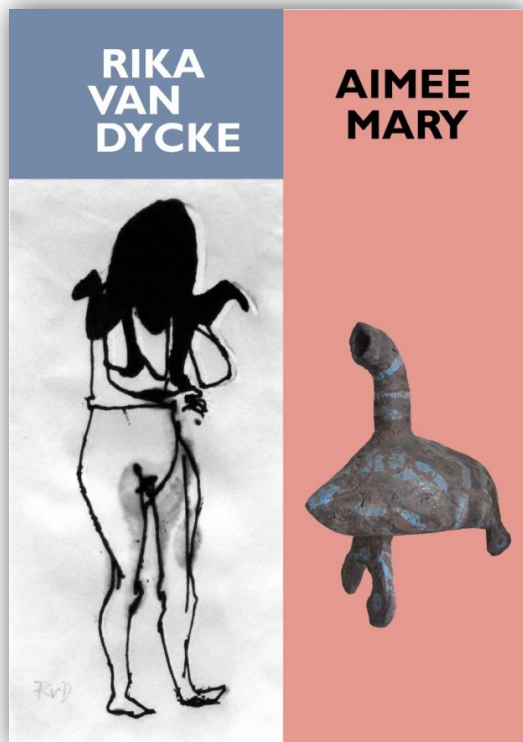
Wieringa onderzoekt de oorsprong van geloof en de mogelijkheid van een nieuw begin. Voor de politieman hangt dat tweede leven samen met de ontdekking van zijn joodse identiteit en het reinigende ritueel in de mikwe. Bij de vluchtelingen vindt een soortgelijke spirituele reiniging plaats. Er wordt een gemeenschappelijke vijand gekozen die de eenheid van de groep moet herstellen. Het geloof in de schuld van de zondebok lijkt het tij te doen keren, zodat hem een magische kracht wordt toegedicht.

Dit zijn de namen is een verhaal over heimat, afkomst, geloof en lot. De thema's worden op een intelligente en overtuigend verhalende manier uitgediept, een meeslepend verhaal over de mense-lijke aard.

Horen, zien en schrijven...

"L'amour, c'est donner ce qu'on n'a pas!"

Jacques Lacan, geciteerd door Marc De Kesel in 'Niets dan de liefde - het vileine wonder van de gift'

AIMEE & RIKA

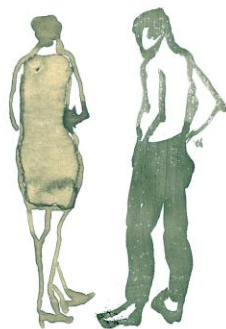
12-04-2014 > 21-04-2014

Zaterdag 12 april wordt u een drankje aangeboden van 11.00 u. tot 18.00 u.

GC GLAZ
TORHOUTSESTEENWEG 52/A 8210 LOPPEM
Elke dag van 14.00 u. tot 18.00 u.

Aimée: 050/314186 Rika: 050/391558
www.rika-van-dycke.eu

GC Glaz (de voormalige Kunsthalle Lophem).
Het complex bestaat uit een historische schuur en een serregebouw
naar ontwerp van architect Jo Crepain i.s.m. kunstenaar Honoré d'O.

HET BELEEFDE GENOT
CULTURELE EN LITERAIRE KRING